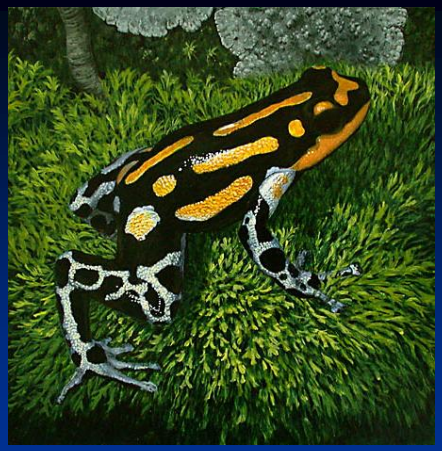

STRUNATCI

Chordata

Podkmeny strunatců

- BEZLEBEČNÍ – KOPINATCI

- PLÁŠTĚNCI (sumky, salpy, vršenky)

- OBRATLOVCI

Obecná charakteristika

- **Struna hřbetní** (chorda dorsalis, též notochord) – opora těla tvořená silně vakuolizovanými buňkami. Představuje podélnou osu těla. U pokročilejších strunatců v dospělosti zaniká a její funkci přejímá chrupavka či kost (páteř).
- **Nervová trubice** – trubicovitá nervová soustava na hřbetní straně těla, ektodermálního původu. U mnohých strunatců se v hlavové části z nervové trubice vyvíjí mozek a zbytek je mícha
- **Žaberní štěrbiny či alespoň váčky** – v hltanu, alespoň během embryonálního vývoje. Prochází skrz stěnu trávicí trubice a směřují ven z těla. U nižších strunatců slouží mimo výměny plynů i k filtrování potravy.

První strunatci jsou doloženi v kambriu stáří asi 530 milionů let

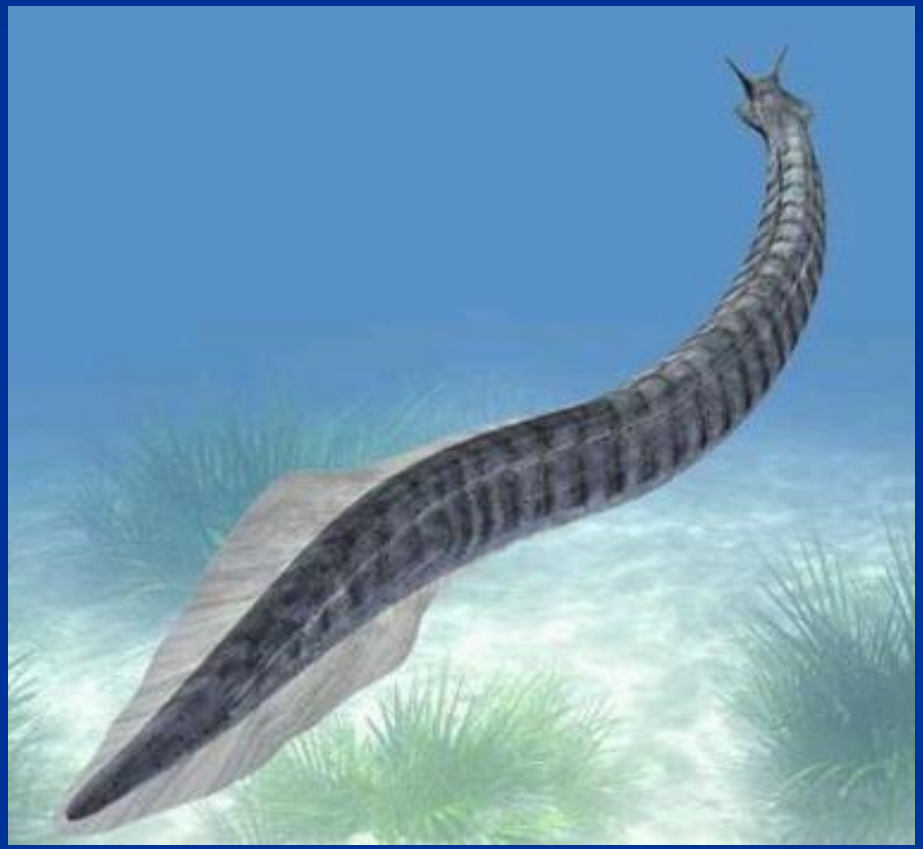

Pikaia

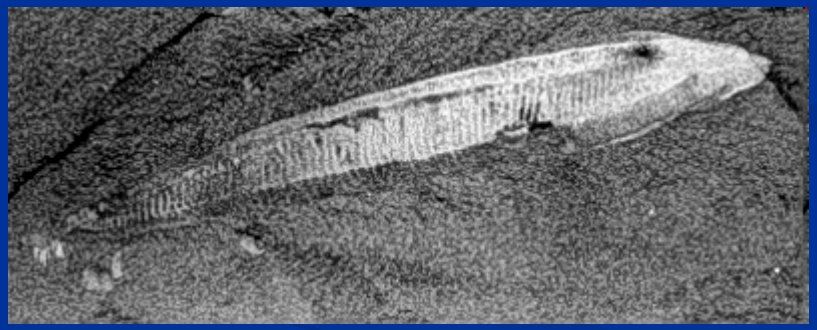

Obecné schema strunatců

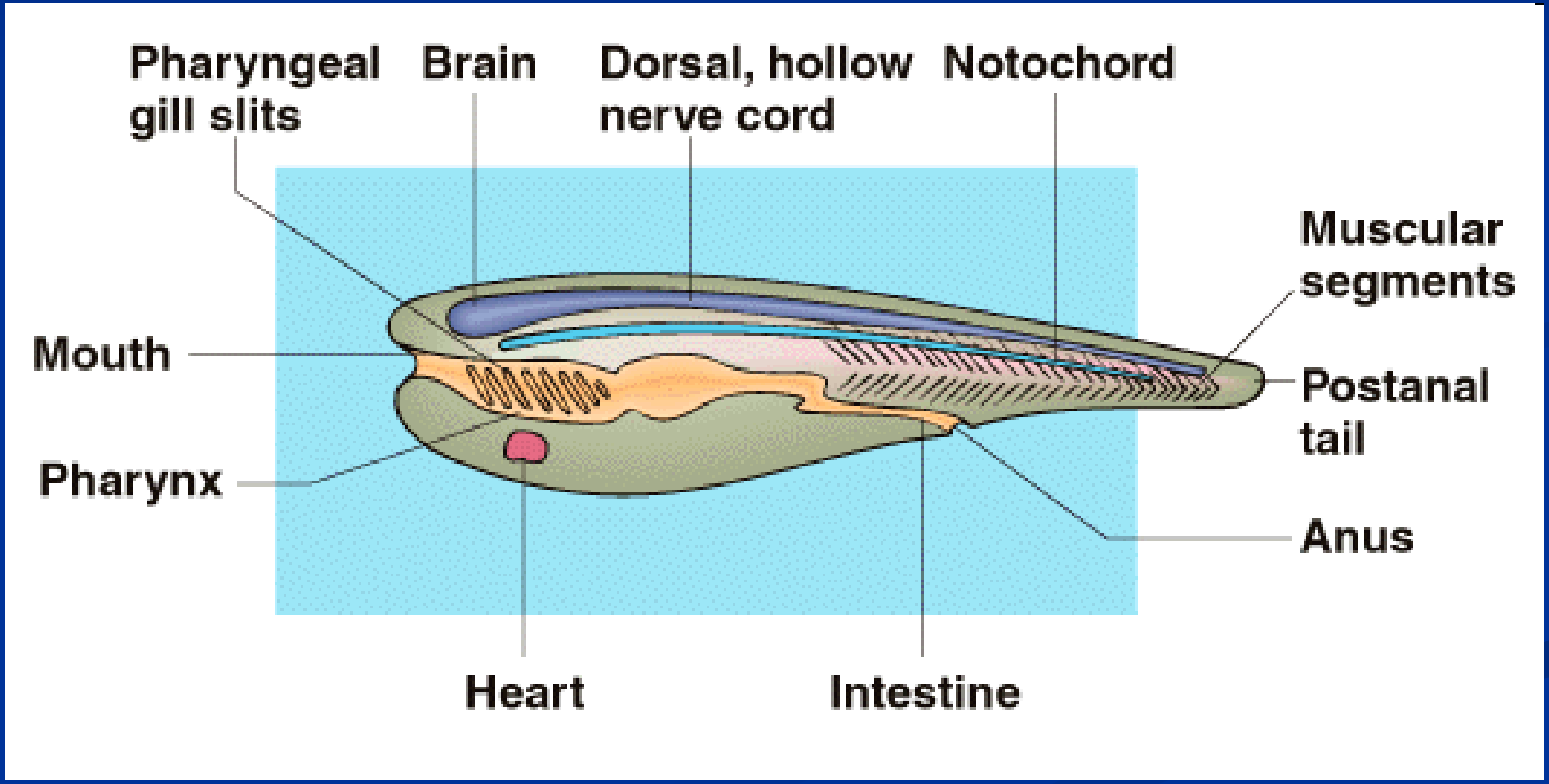

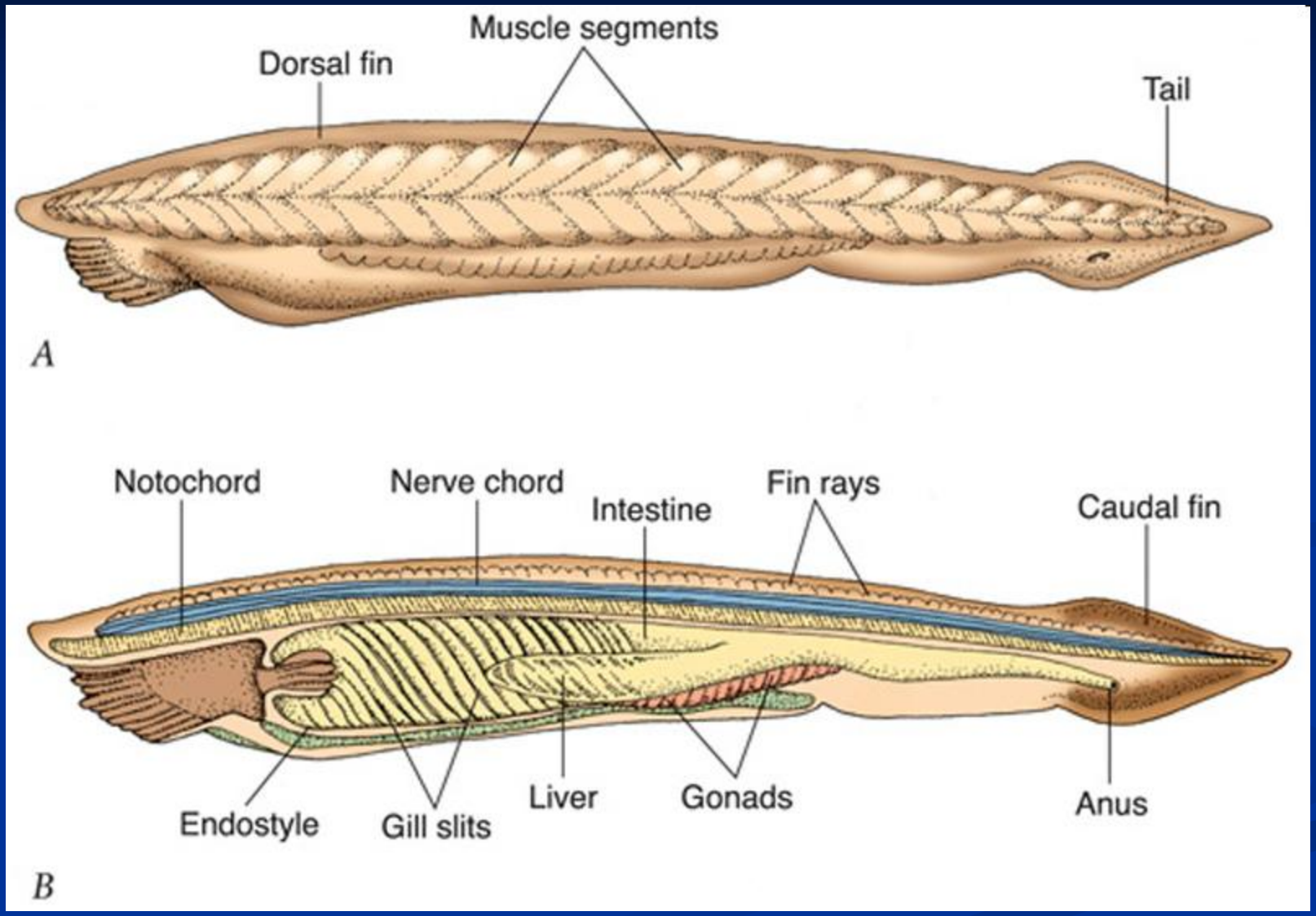
Muscle segments
Dorsal fin
Tail
A
Notochord
Nerve chord
Intestine
Fin rays
Caudal fin
Endostyle
Gill slits
Liver
Gonads
Anus
B

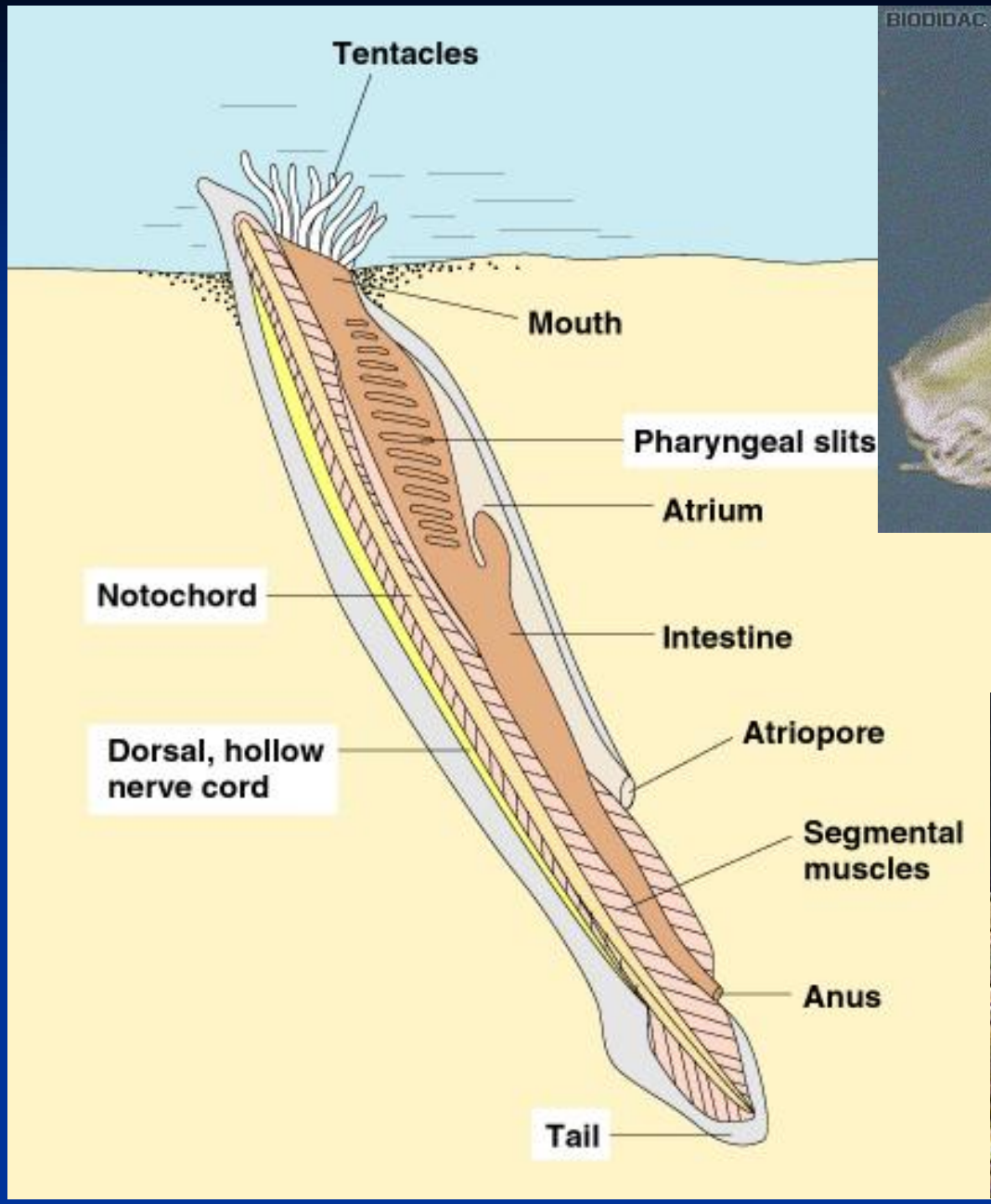
Tentacles
Mouth
Pharyngeal slits
Atrium
Notochord
Intestine
Dorsal, hollow nerve cord
Atriopore
Segmental muscles
Anus
Tail

BIODIDAC ©. J. Houseman

Anatomie kopinatce

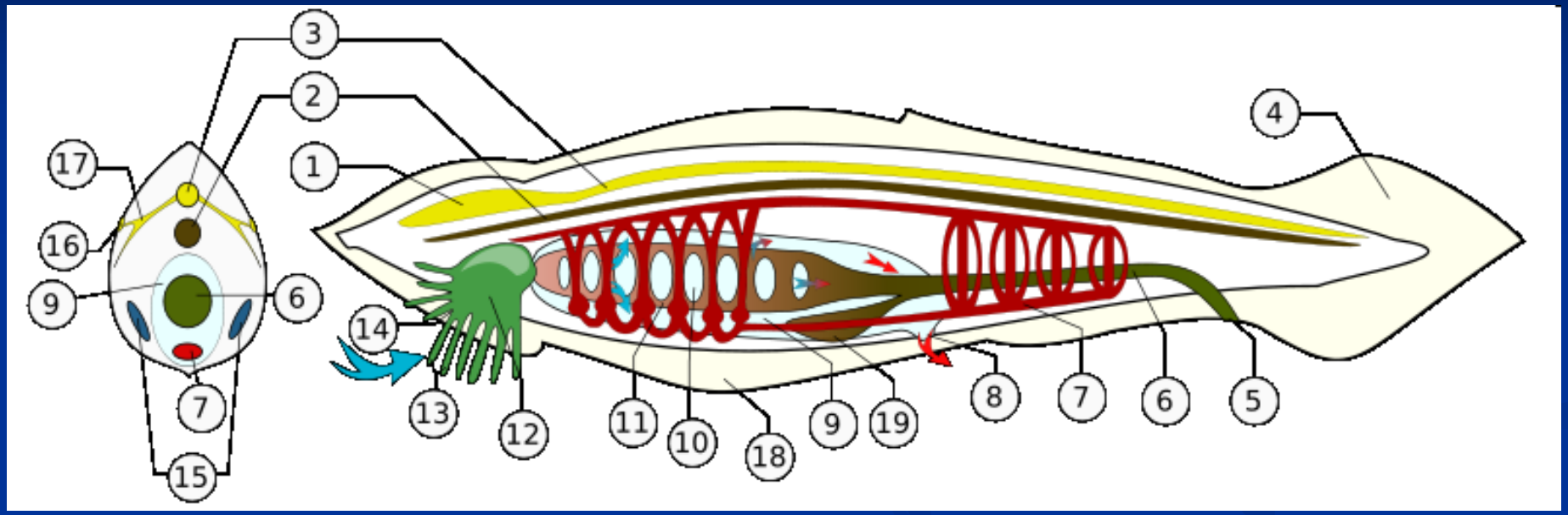

1) Mozkový váček 9) obžaberní prostor

Pláštěnci - sumky

Dospělé sumky

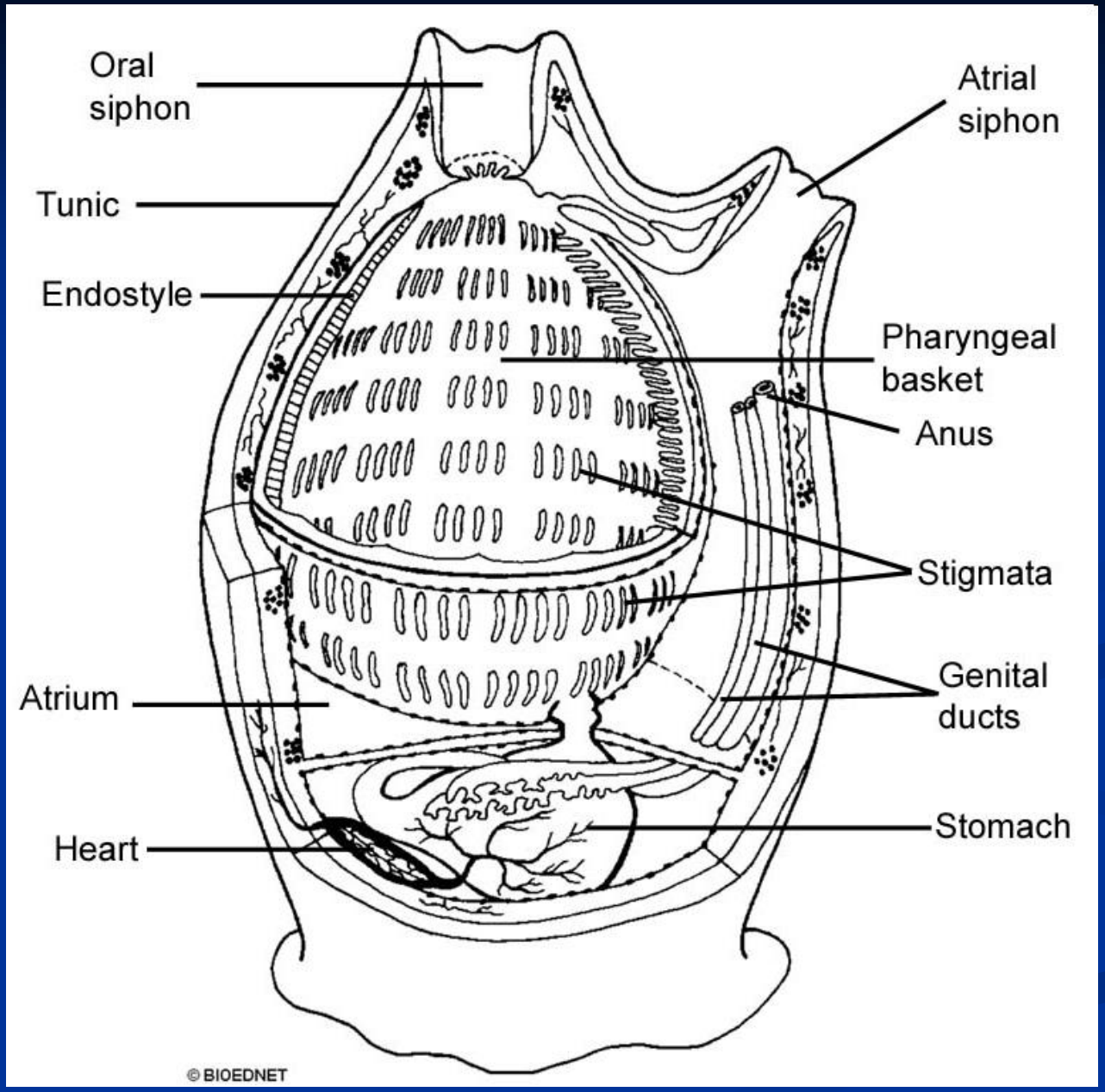
Oral siphon
Atrial siphon
Tunic
Endostyle
Pharyngeal basket
Anus
Stigmata
Genital ducts
Atrium
Heart
Stomach
© BIOEDNET

Regresivní vývoj sumky
larva je na vyšší vývojové úrovni než dospělec

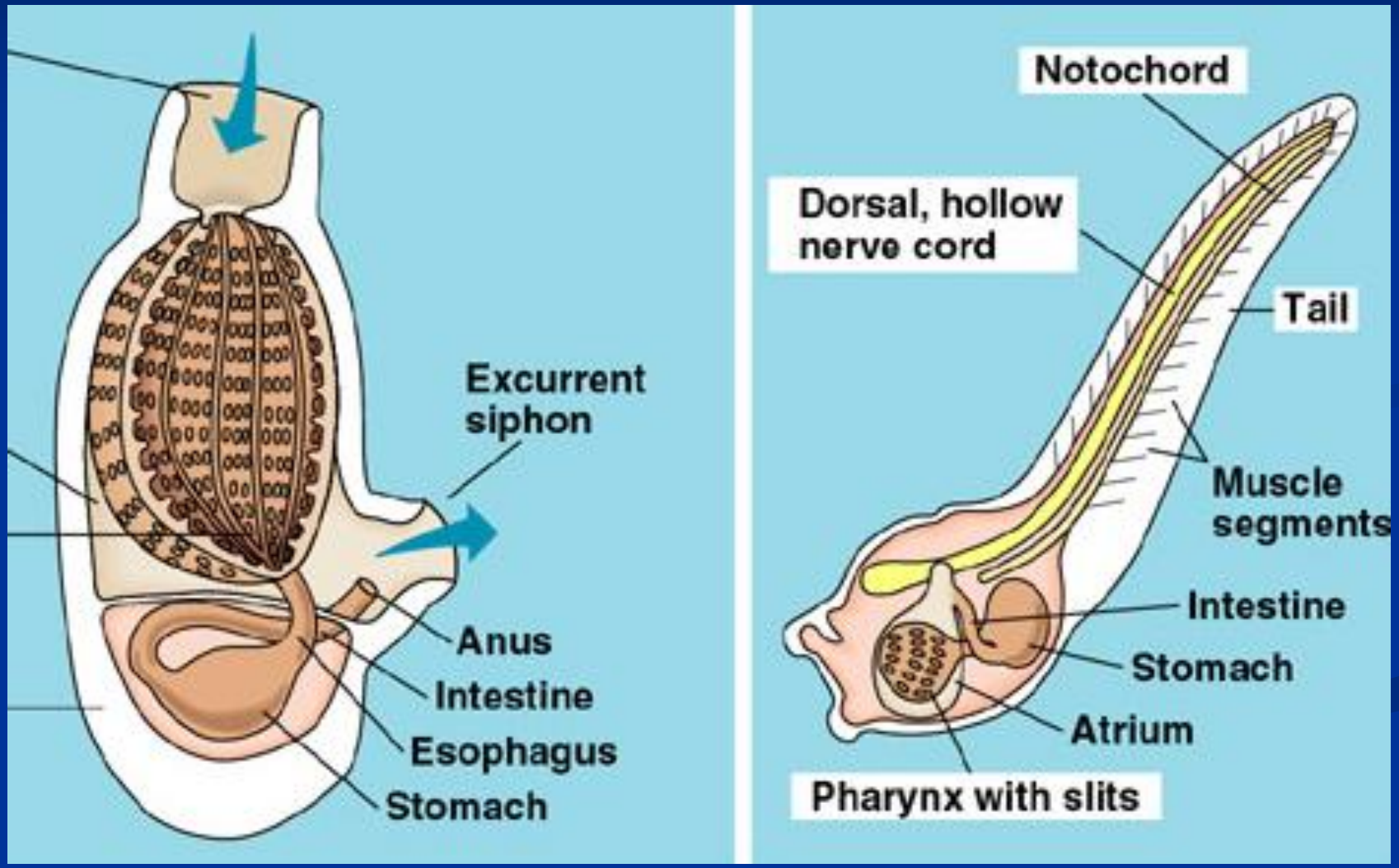

Larva sumky – regresivní vývoj

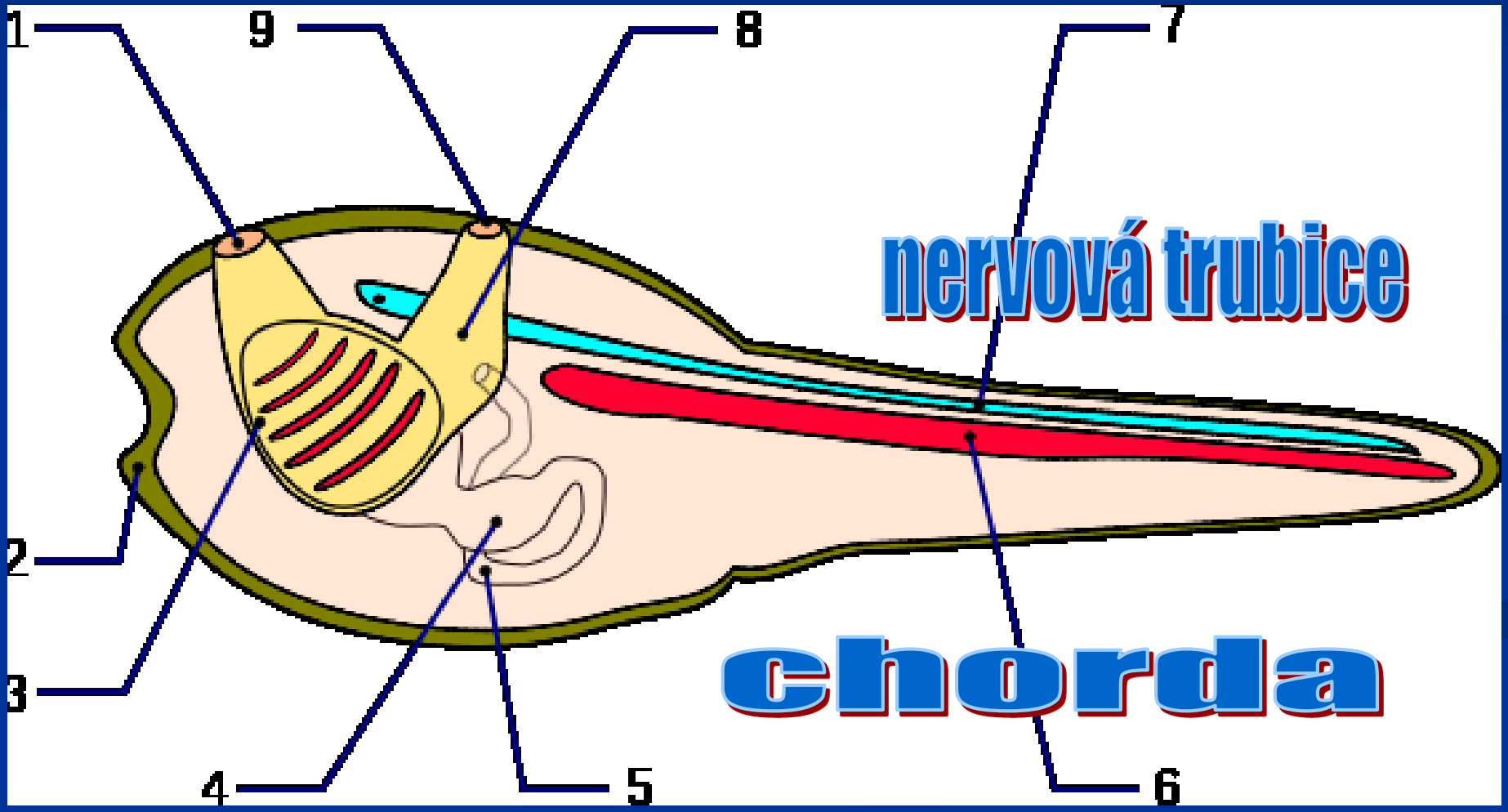

Salpy

Dospělý jedinec salpy při pohledu ze strany. Šipky znázorňují proudění vody jedincem.

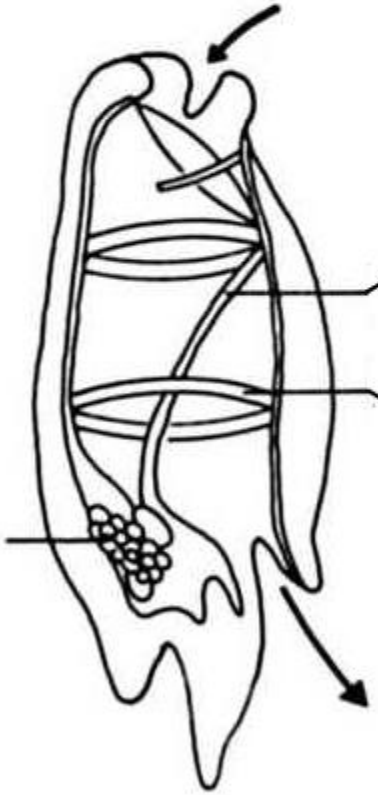

žábry, kterými prochází voda i s potravou

okružní svalovina

pupenotvorný orgán, na kterém vznikají nepohlavně (pučením) noví jedinci

Bezčelistnatci se vyvinuli ve středním ordoviku, největší rozvoj v siluru a ve spodním devonu

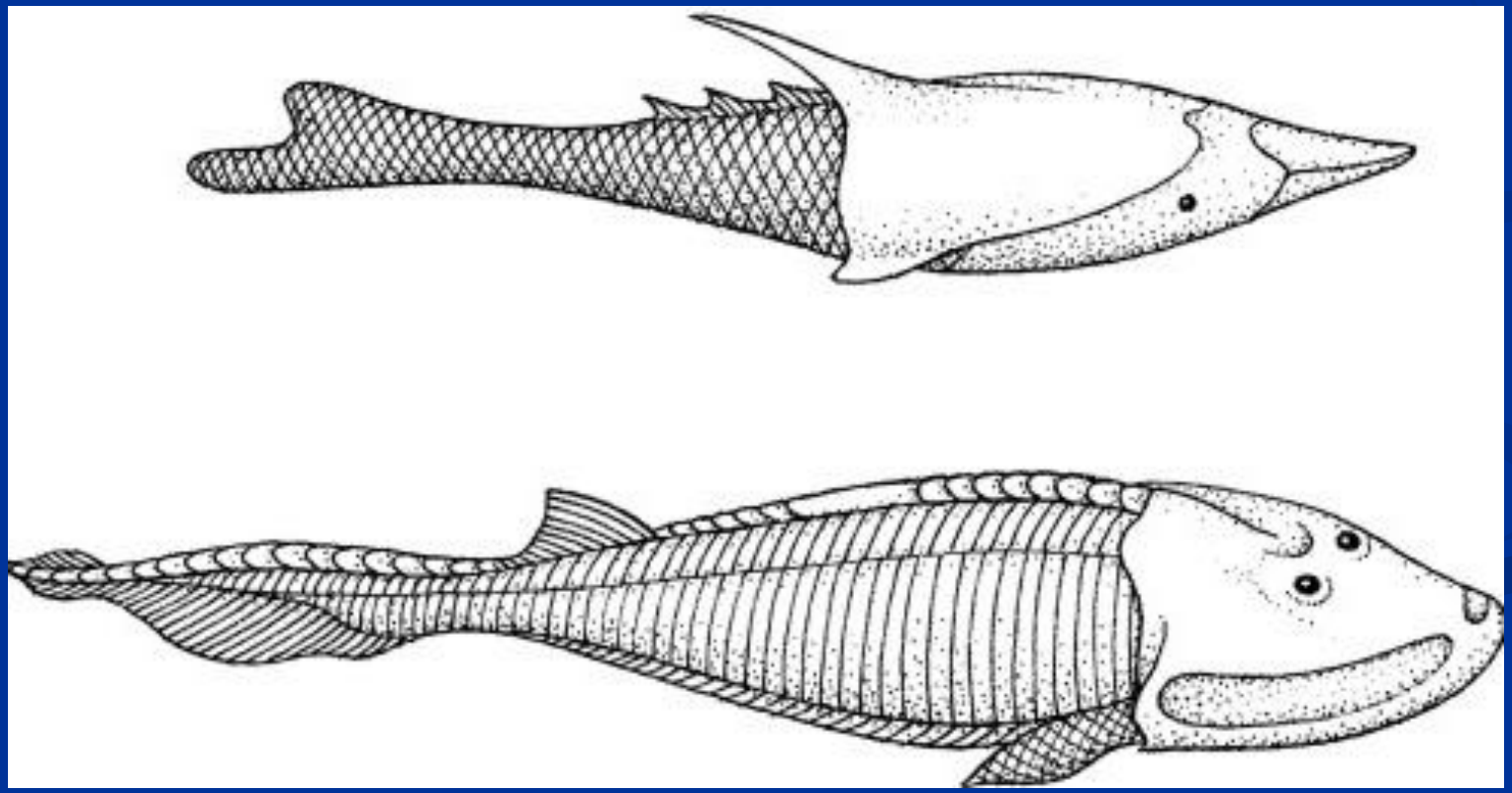

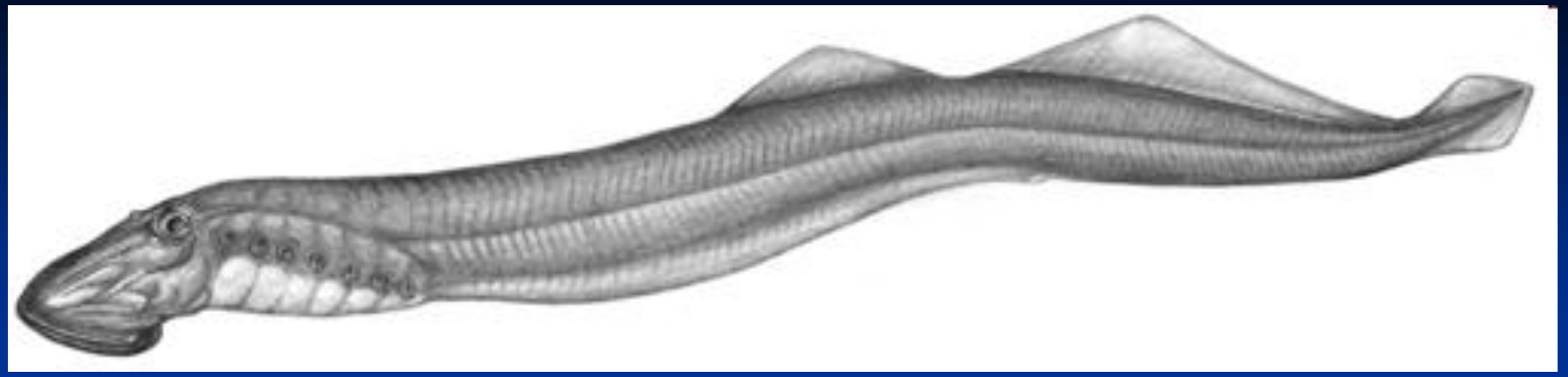

BEZČELISTNATCI - KRUHOÚSTÍ

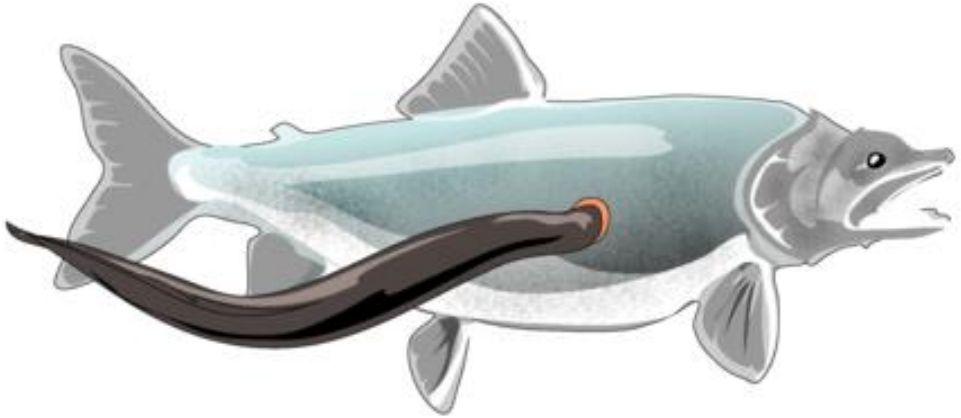

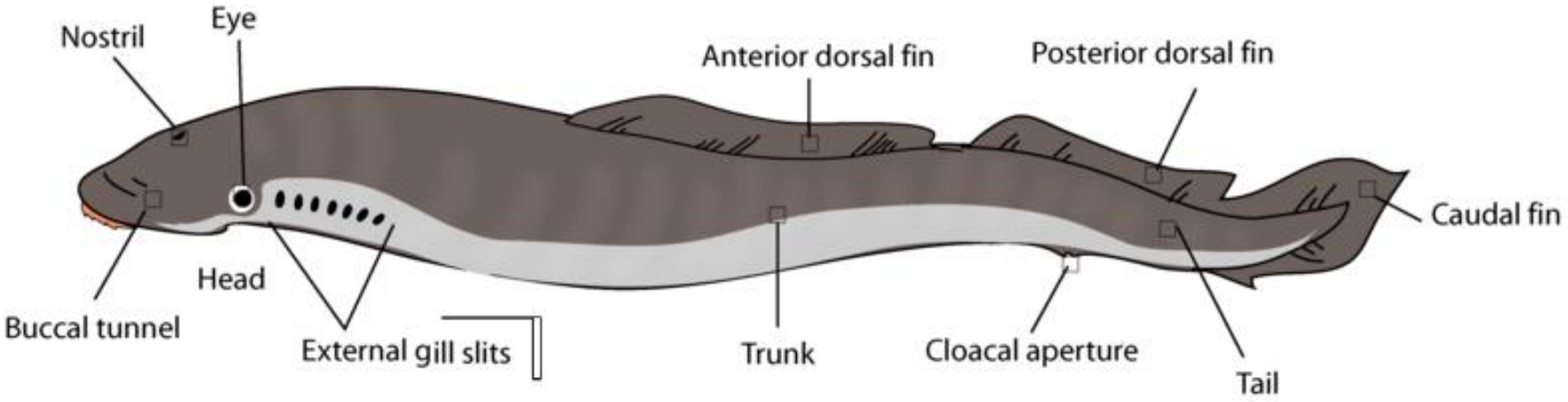
Nostril
Eye
Anterior dorsal fin
Posterior dorsal fin
Caudal fin
Head
Buccal tunnel
External gill slits
Trunk
Cloacal aperture
Tail

TŘÍDA: PARYBY

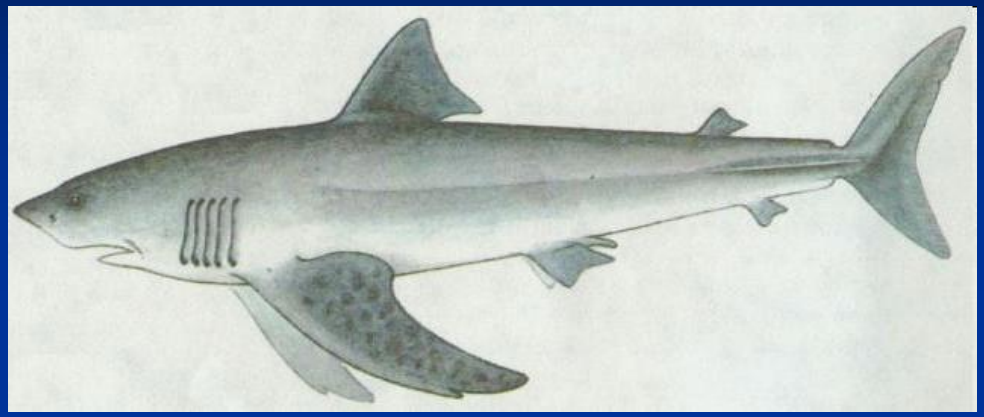

- **Podtřída: příčnoústí (*Elasmobranchii*)**
- Nadřád: **rejnoci** (*Rajomorphii*)
- Nadřád: **žraloci** (*Selachimorpha*)
- **Podtřída: chiméry (*Helocephali*)**

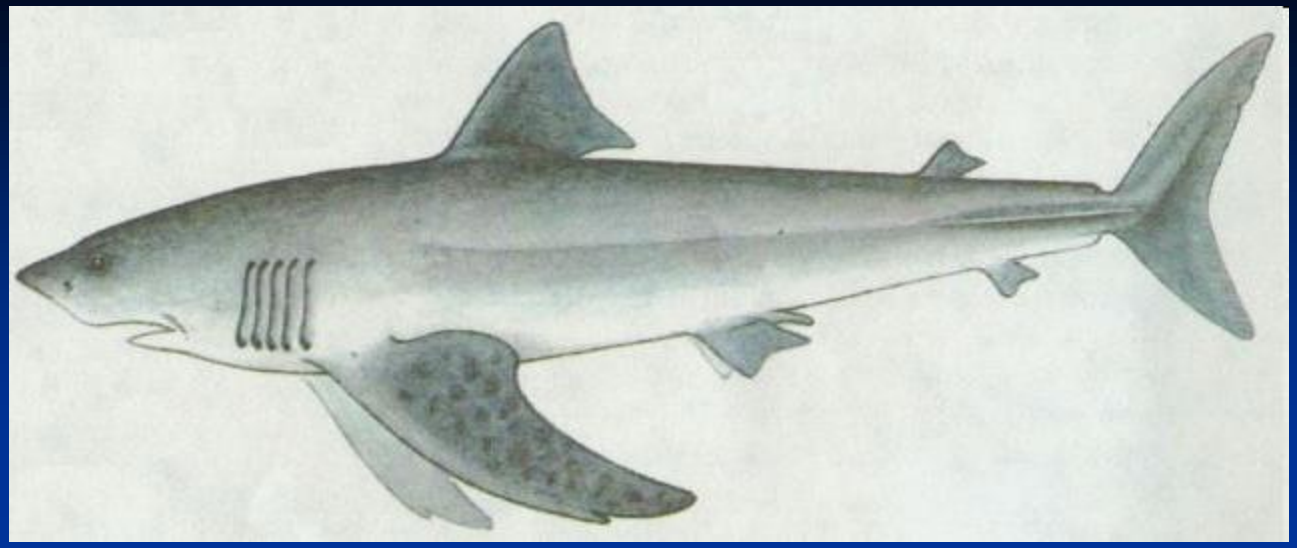

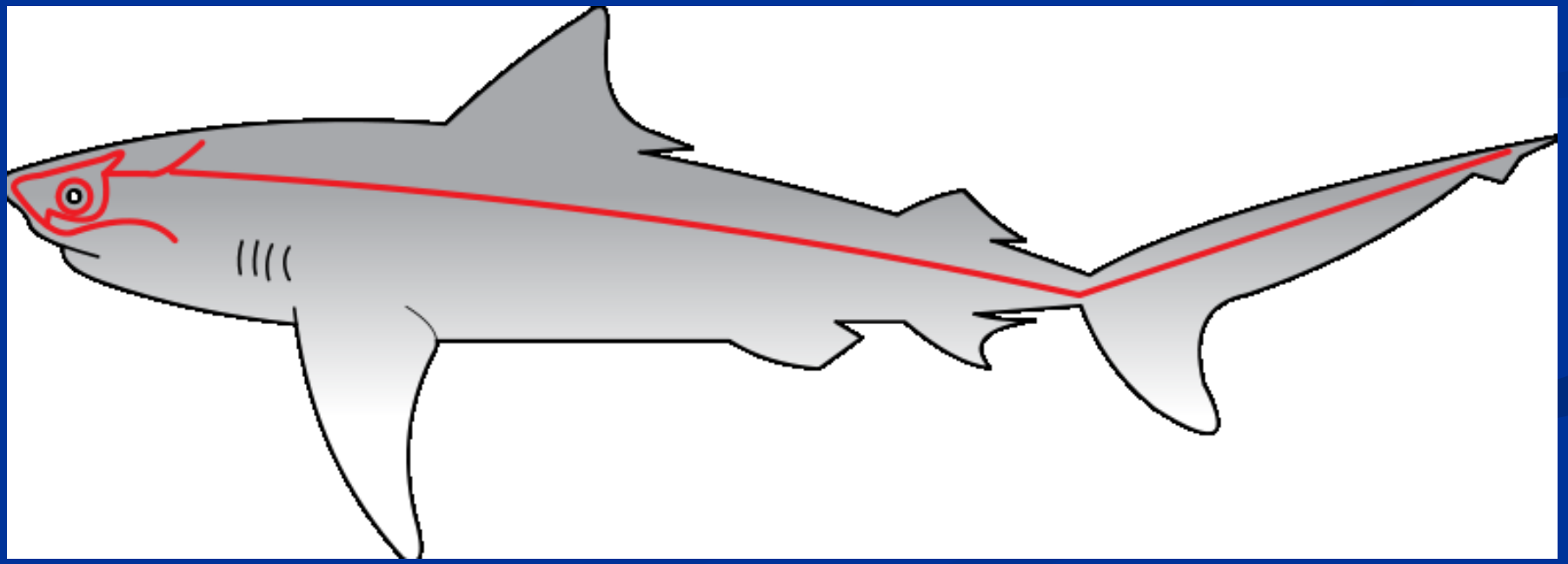

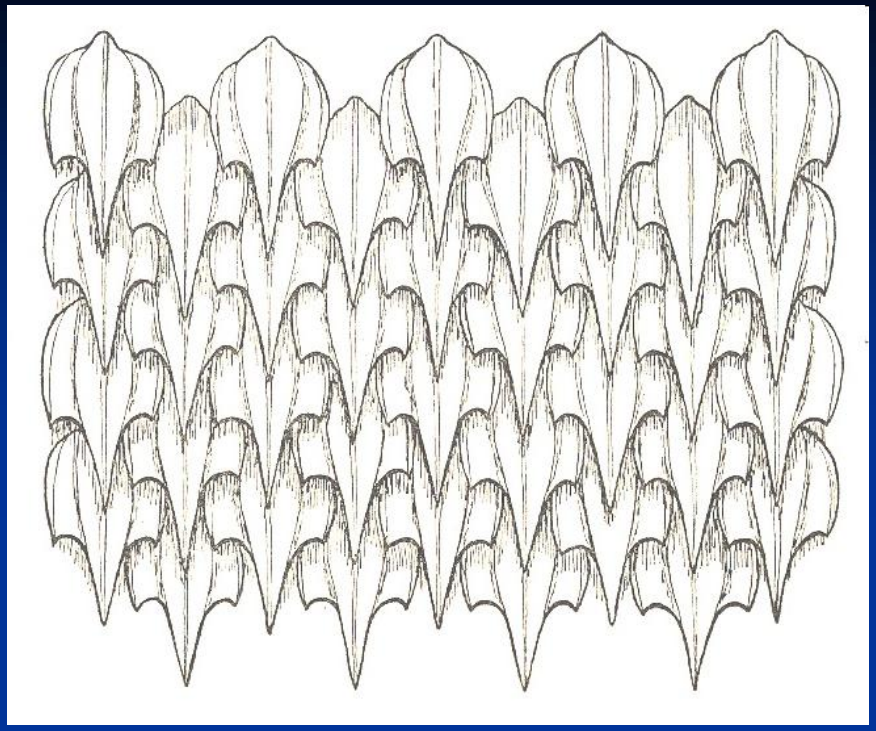

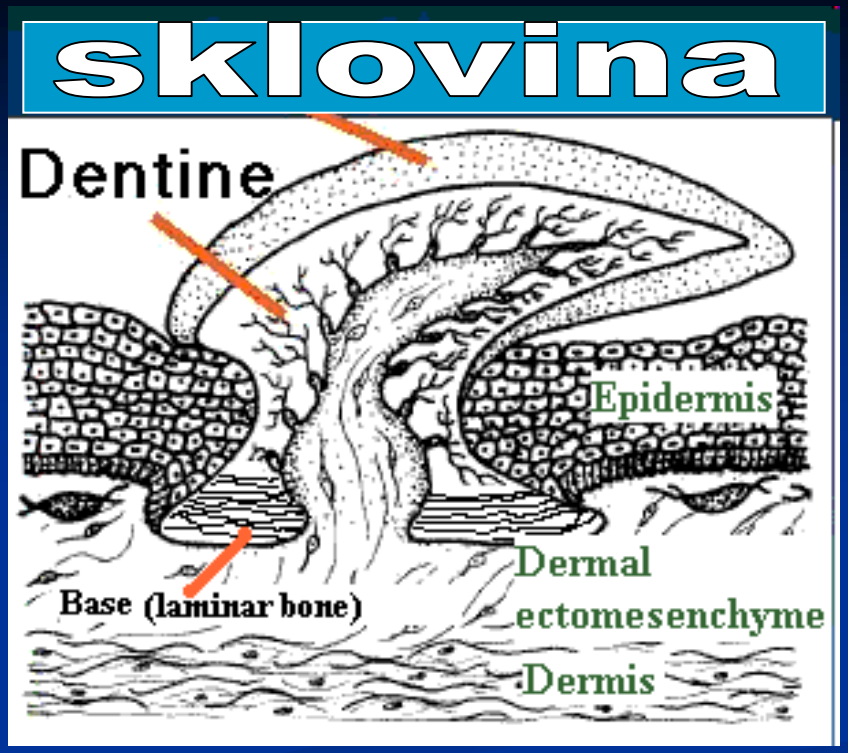

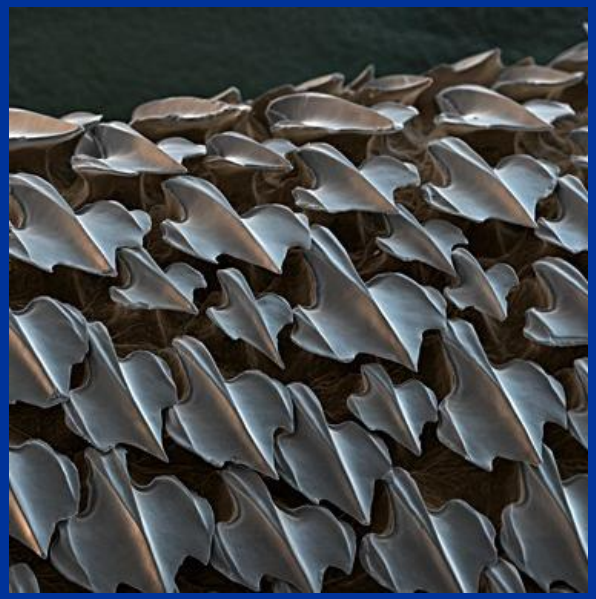

Plakoidní šupiny stavbou podobné zubům savců

Nadřád rejnoci

- řád **praví rejnoci**
- čeleď Anacanthobatidae
- čeleď trnuchovití
- čeleď křídlounovití
- čeleď mantovití
- čeleď hlubinářovití
- čeleď Potamotrygonidae
- čeleď rejnokovití
- čeleď pilohřbetkovití
  čeleď tlustoocaskovití

- řád **pilouni**
- čeleď pilounovití
- řád **parejnoci**
- čeleď narcinovití
- čeleď parejnokovití

Parejnok elektrický

- 1,5 m dlouhá paryba. Po stranách přední části těla prosvítají elektrické orgány. Vydávají při podráždění silné výboje /70-300 V/. Na každé straně má až 600 šestibokých hranolů, každý se 40 a více články /elektroplaxy/ oddělenými rosolovitými vrstvami; celkem je v každém orgánu nejméně 24 000 článků. Vydává až 1500 výbojů /150 /s / za sebou. Výboji se živočich brání, ochromuje nebo usmrcuje kořist.

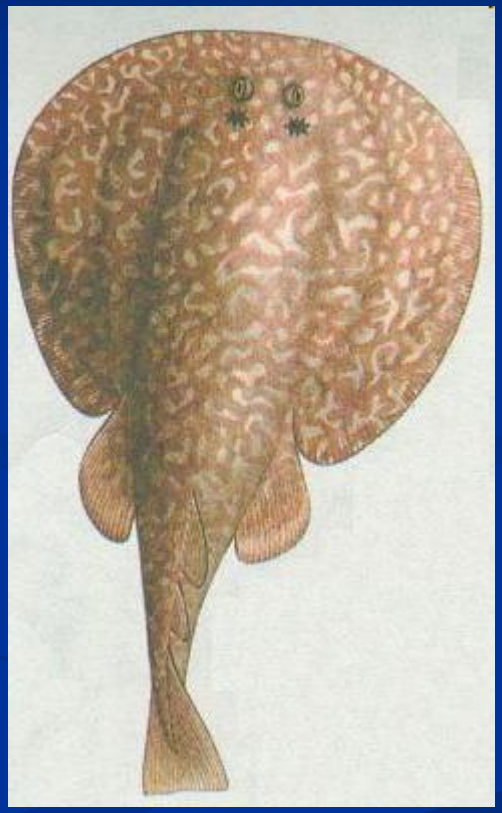

male

Torpedo fuscomuaculata

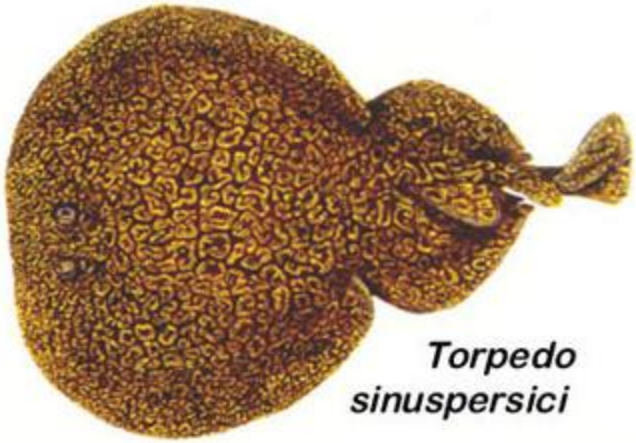

Torpedo sinuspersici

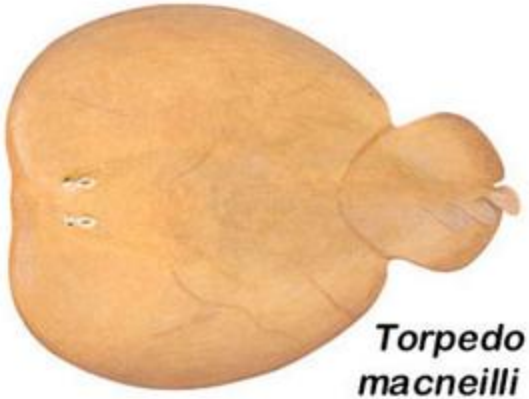

Torpedo macneilli

female

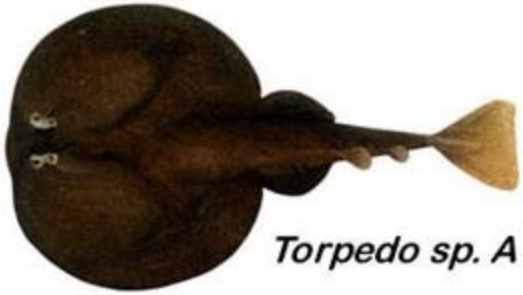

Torpedo sp. A

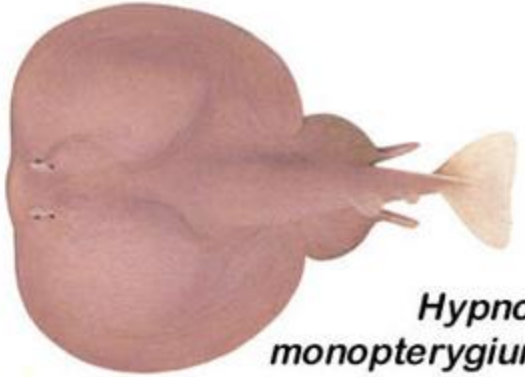

Hypnos monopterygium

male

Narcine brasiliensis

Torpedo nobiliana

Torpedo marmorata

Trnucha

Rejnok manta

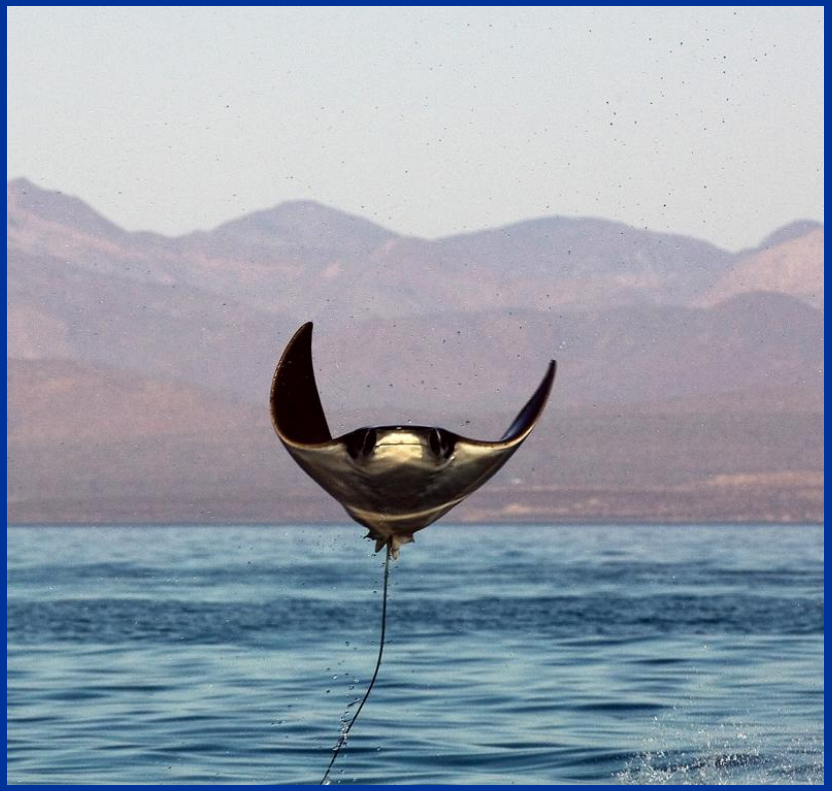

Piloun

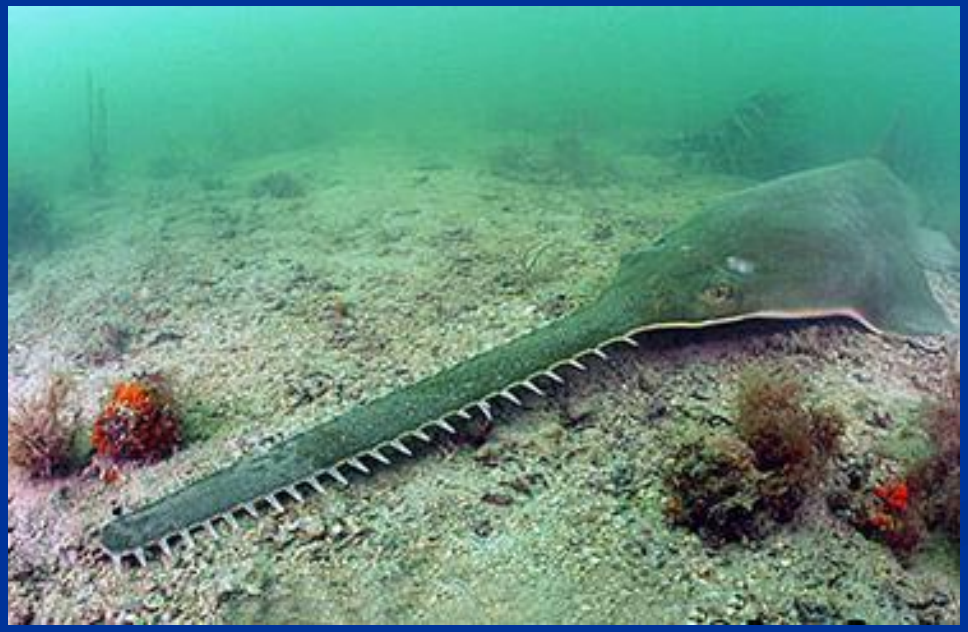

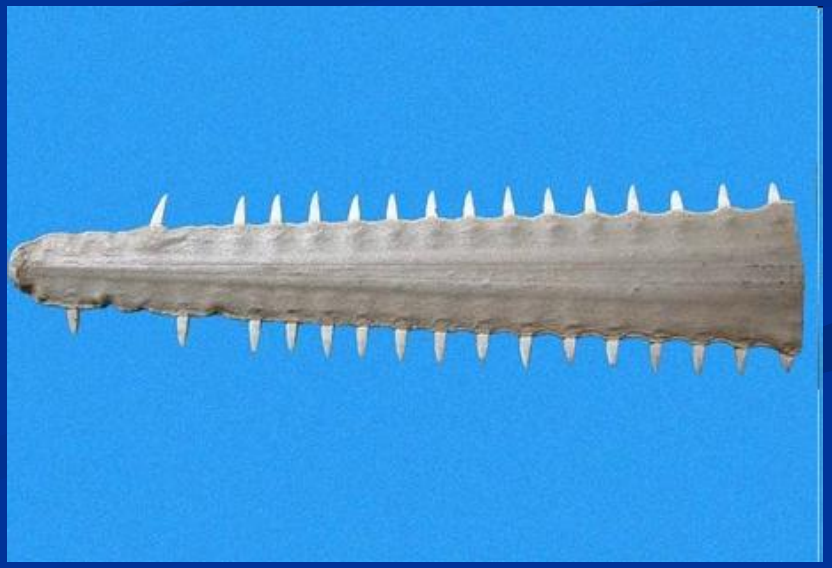

Nadřád žraloci – ca 350 druhů

- predátoři moří a brakických vod
- vejcorodí, vejcoživorodí, živorodí
- oplození vnitřní

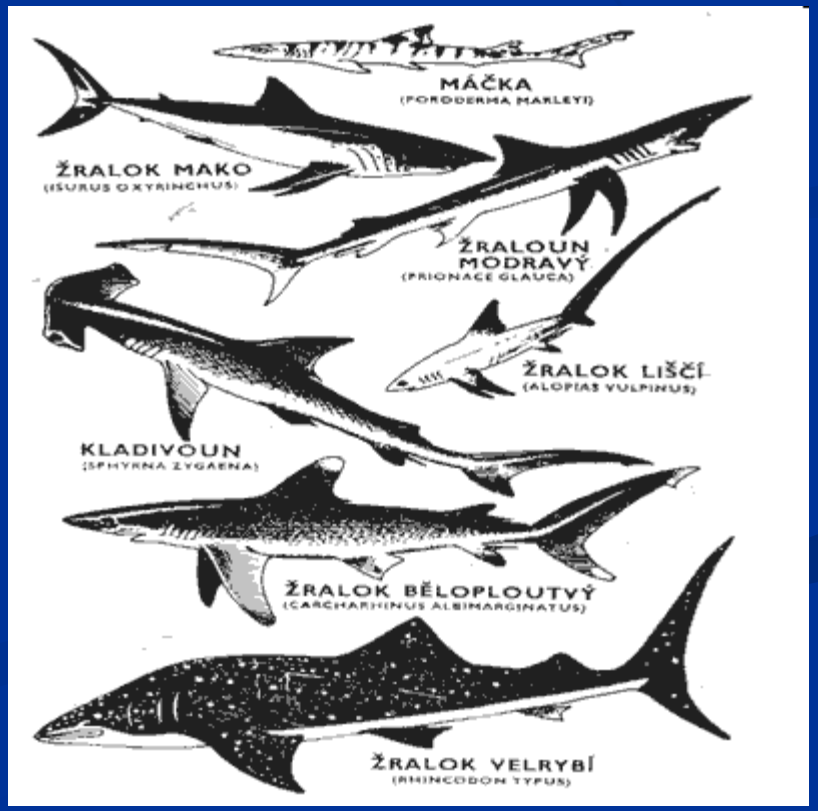

Lorenziniho ampule jsou detektory teplotních a vibračních změn, změny slanosti, kontaktního tlaku i zcela nepatrné změny elektrického pole

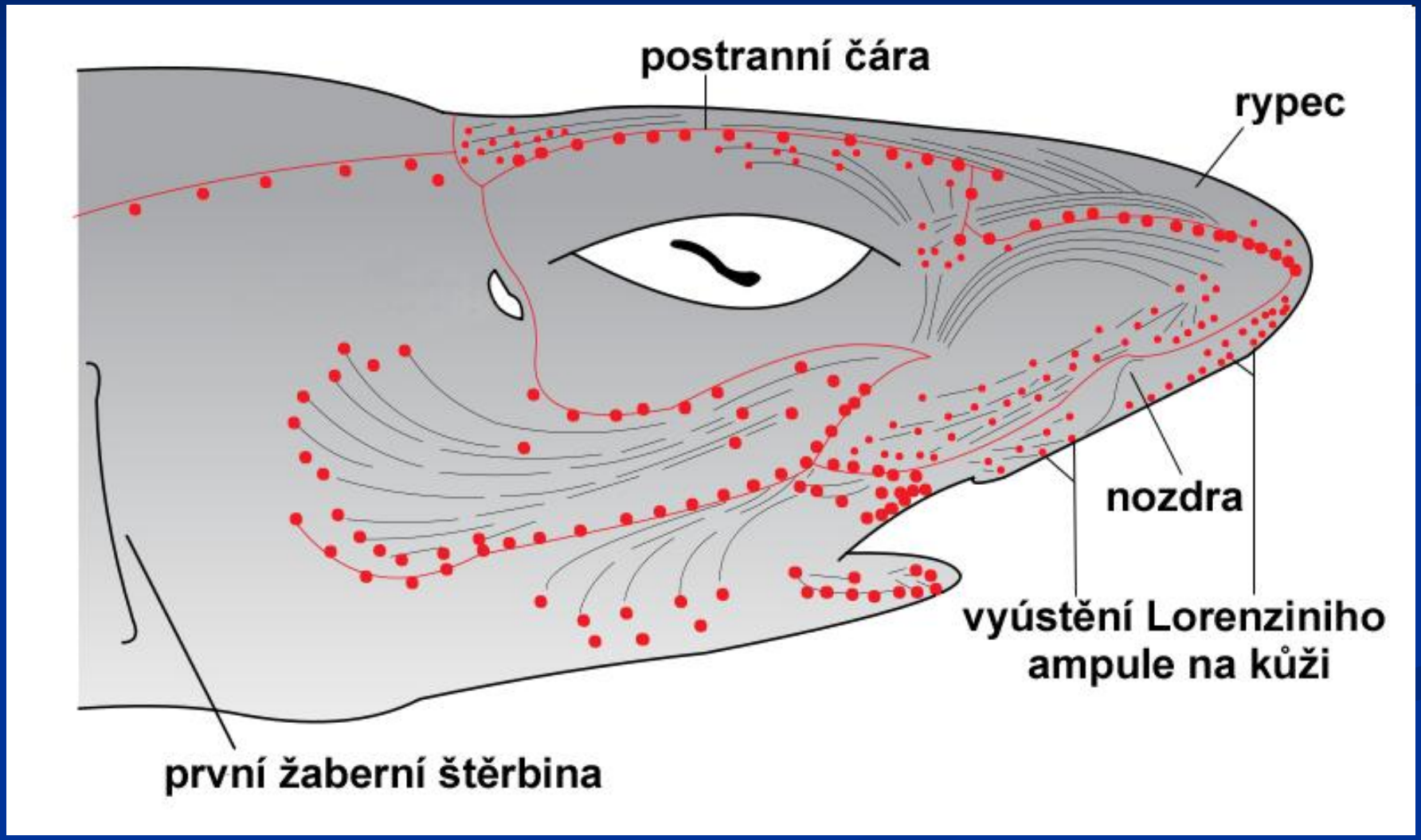

Máčka skvrnitá

Žralok bílý (lidožravý)

Žralok velrybí - až 17 m

planktonofág

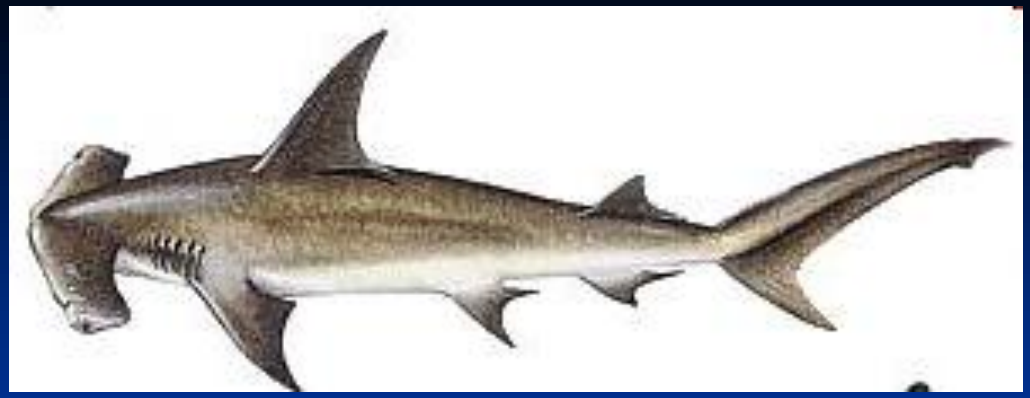

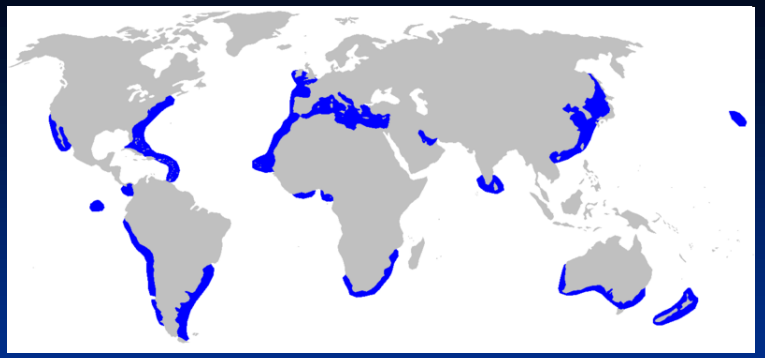

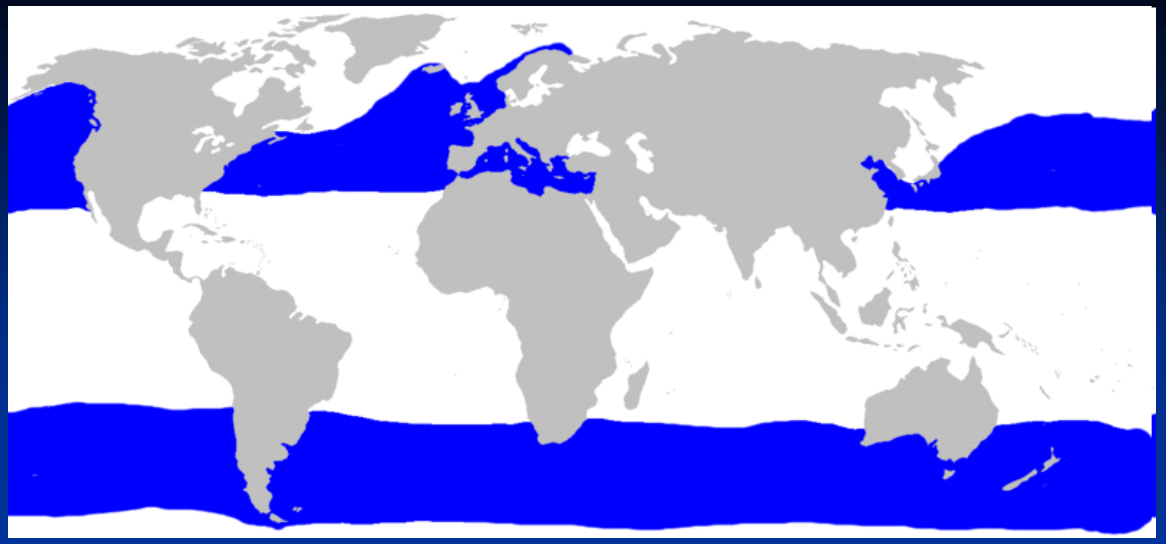

ŽRALOK VELKÝ - planktonofág

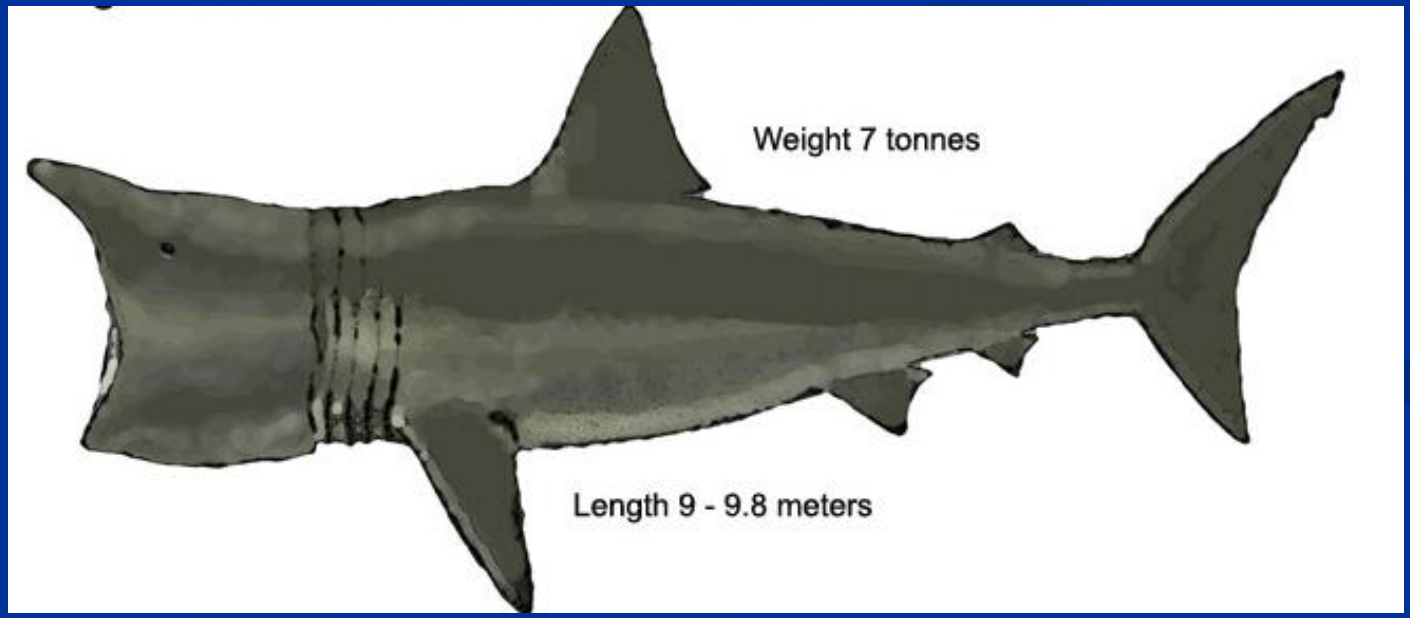

Chiméry – hlubinné paryby

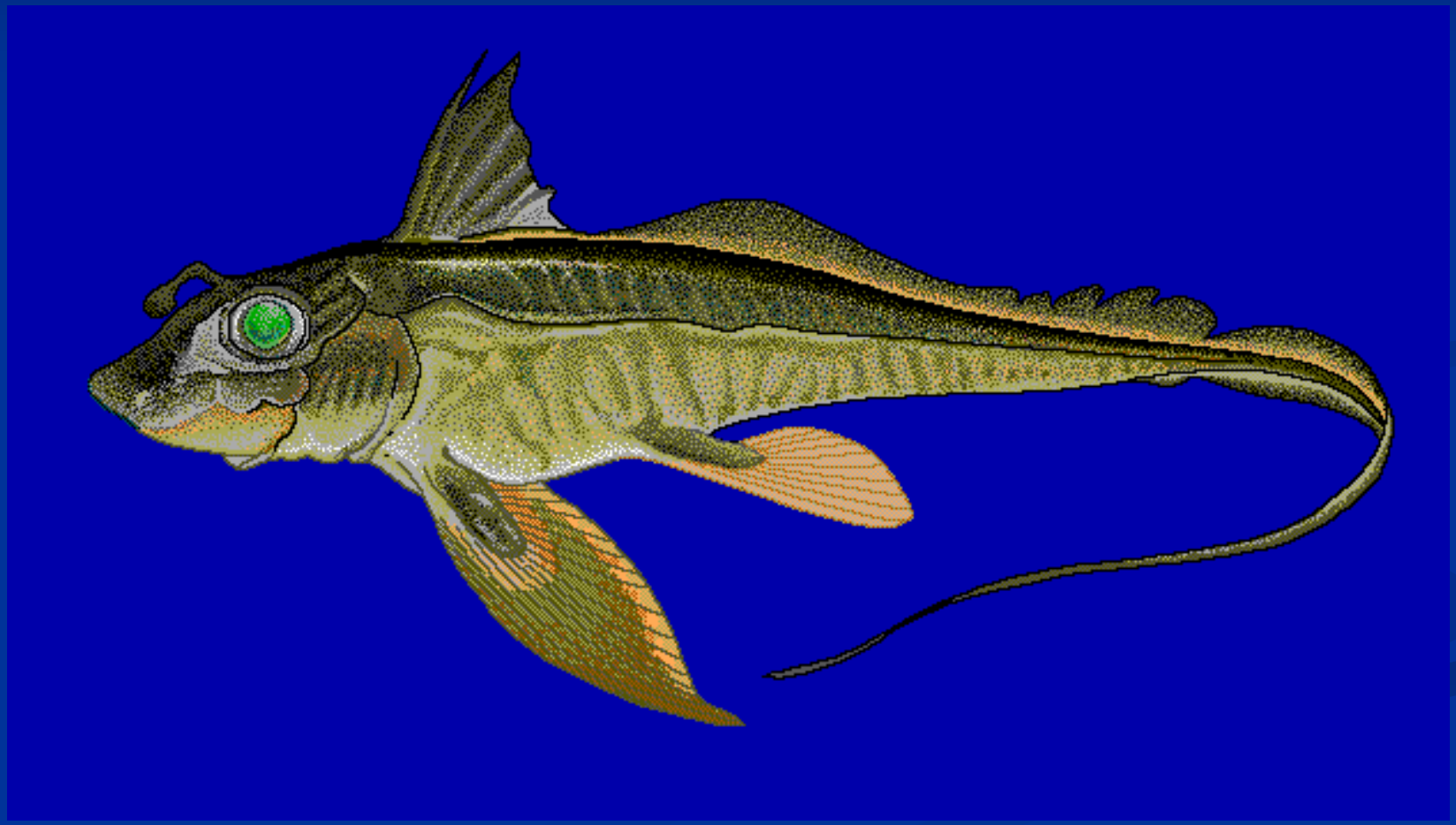

Ryby (Pisces)

3. třída obratlovců

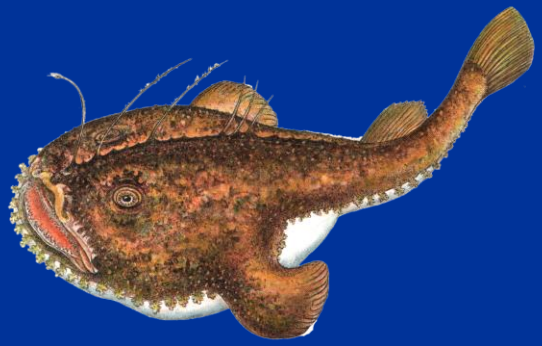

Obecná charakteristika

- nejpočetnější skupina obratlovců, asi 30.000 druhů, necelá polovina sladkovodních
- žijí ve vodě
  - sladká
  - slaná
  - brakická

- hydrodynamický tvar těla
- přizpůsobení životu a pohybu ve vodě

Vnější stavba těla

hlava | **trup** | **ocas**

Vnější a vnitřní stavba těla

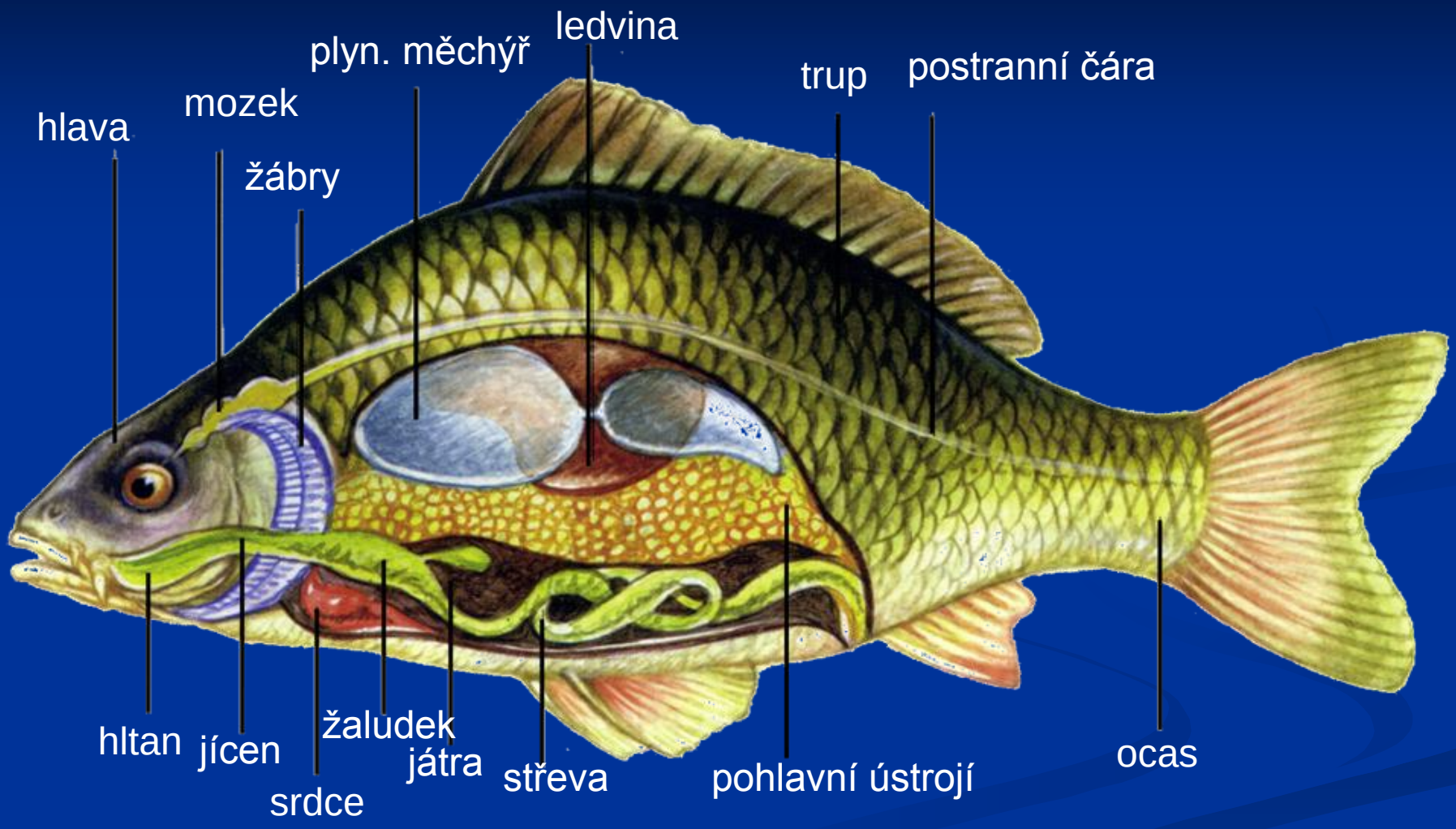

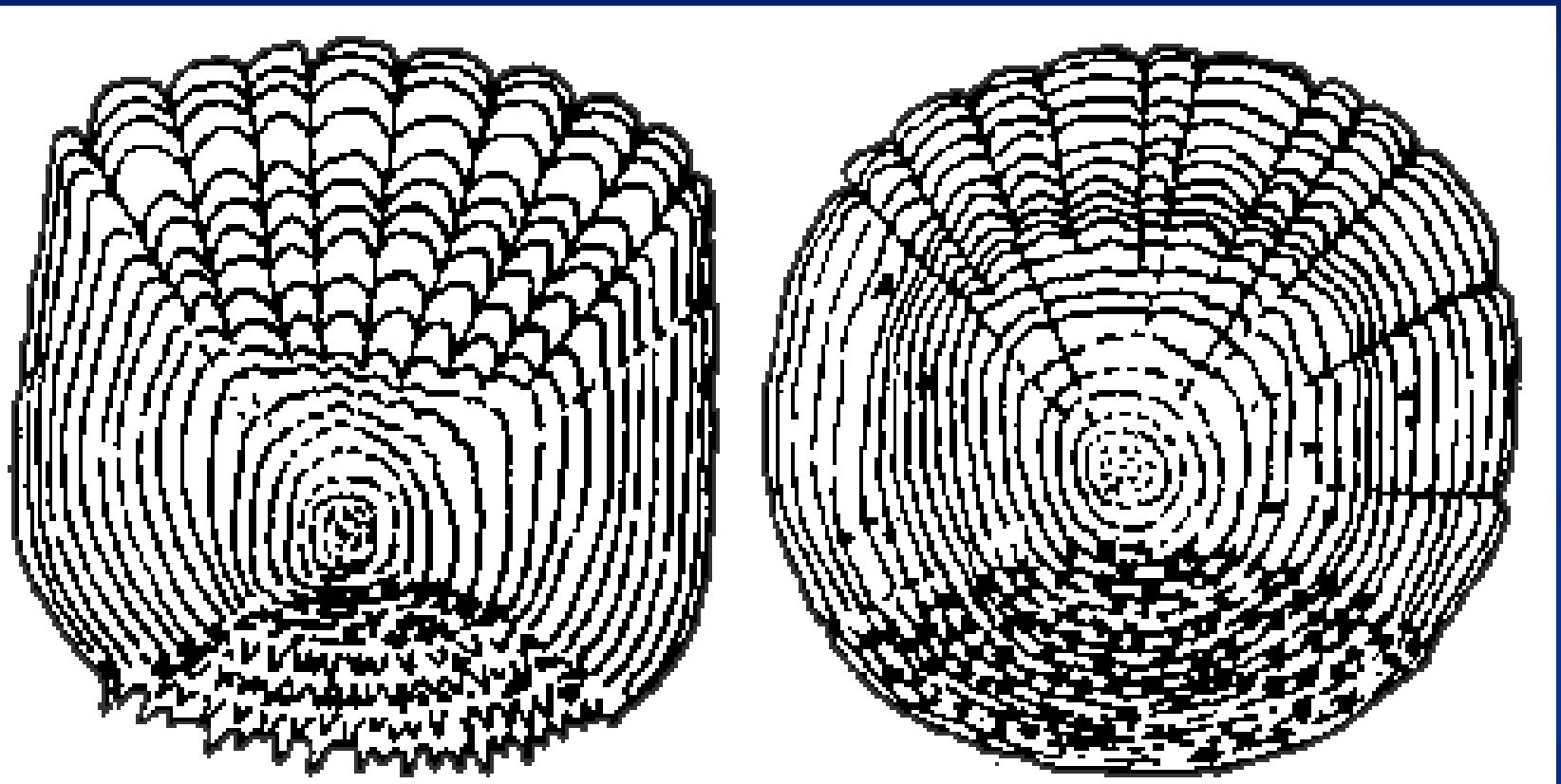

Šupina ktenoidní (vlevo) a cykloidní (vpravo)

Různé typy rybích šupin

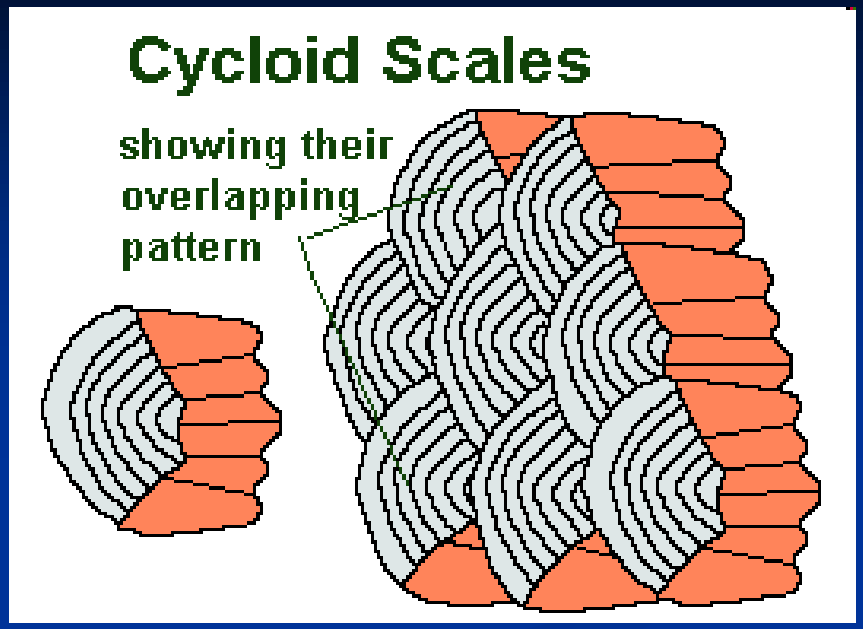

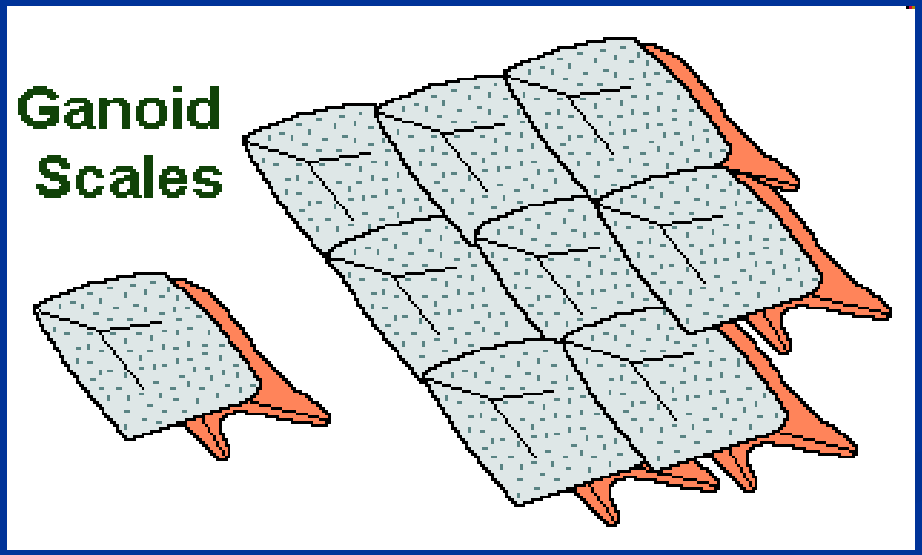

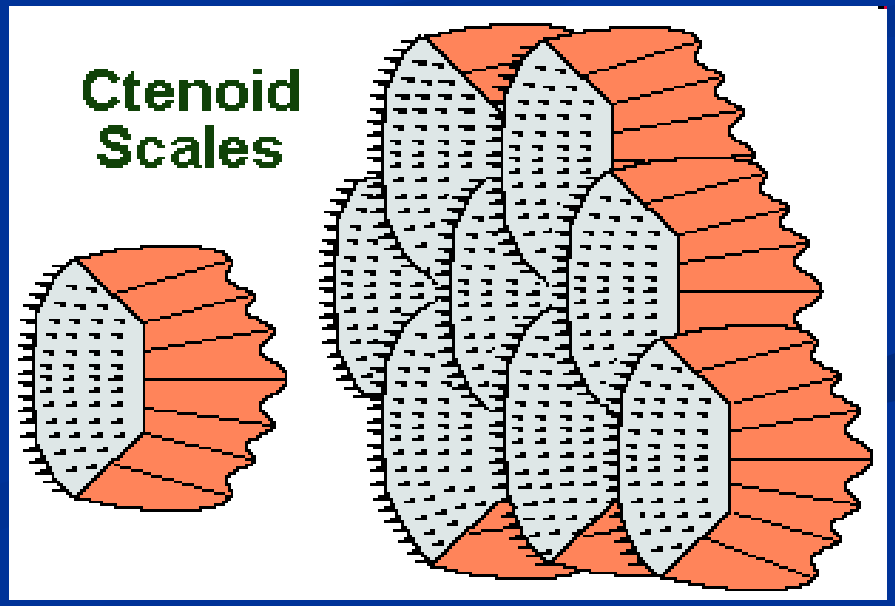

Postranní čára – proudový orgán

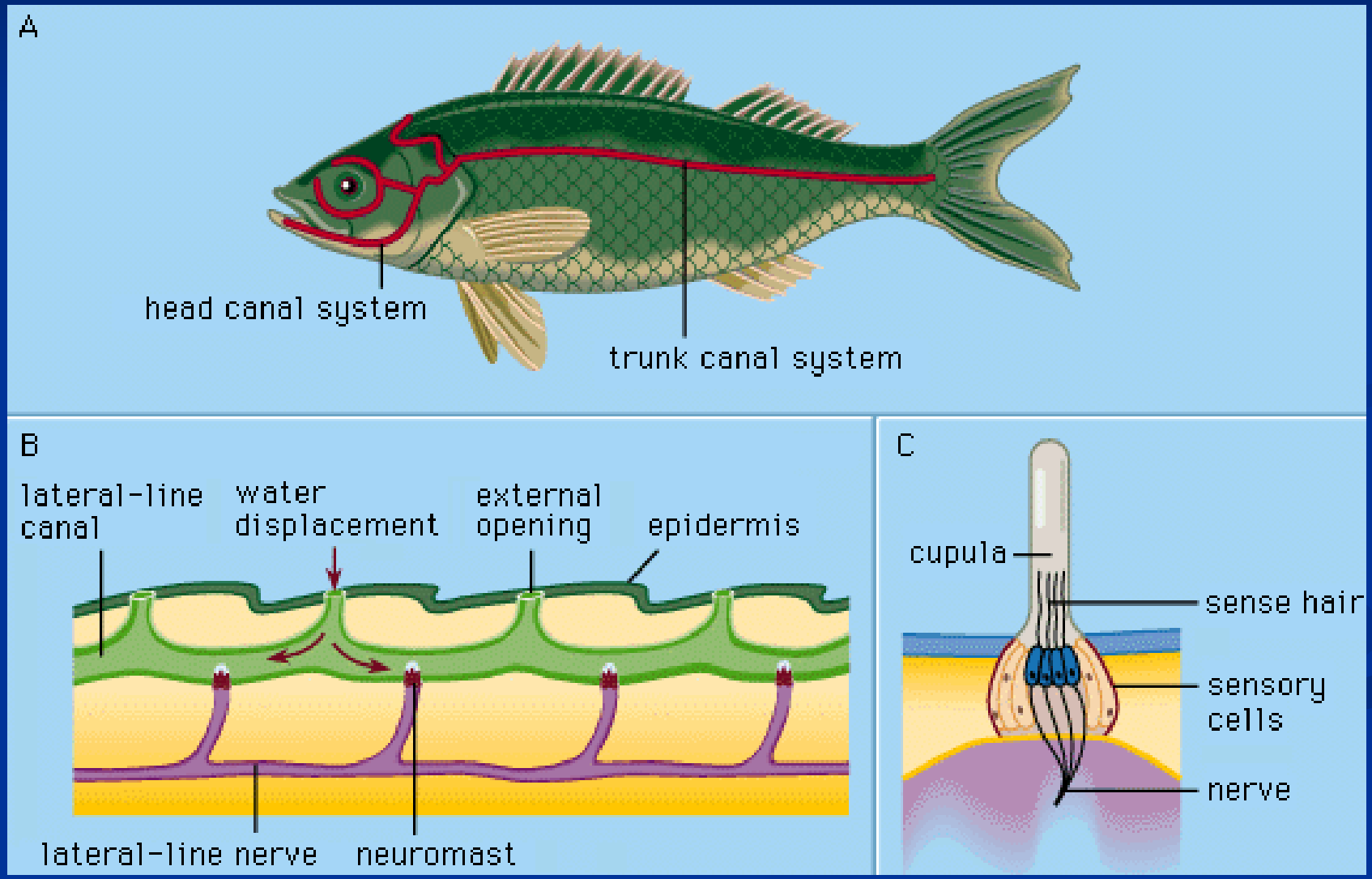

Ryby mají kostru převážně kostnatou, plovací měchýř a skřele

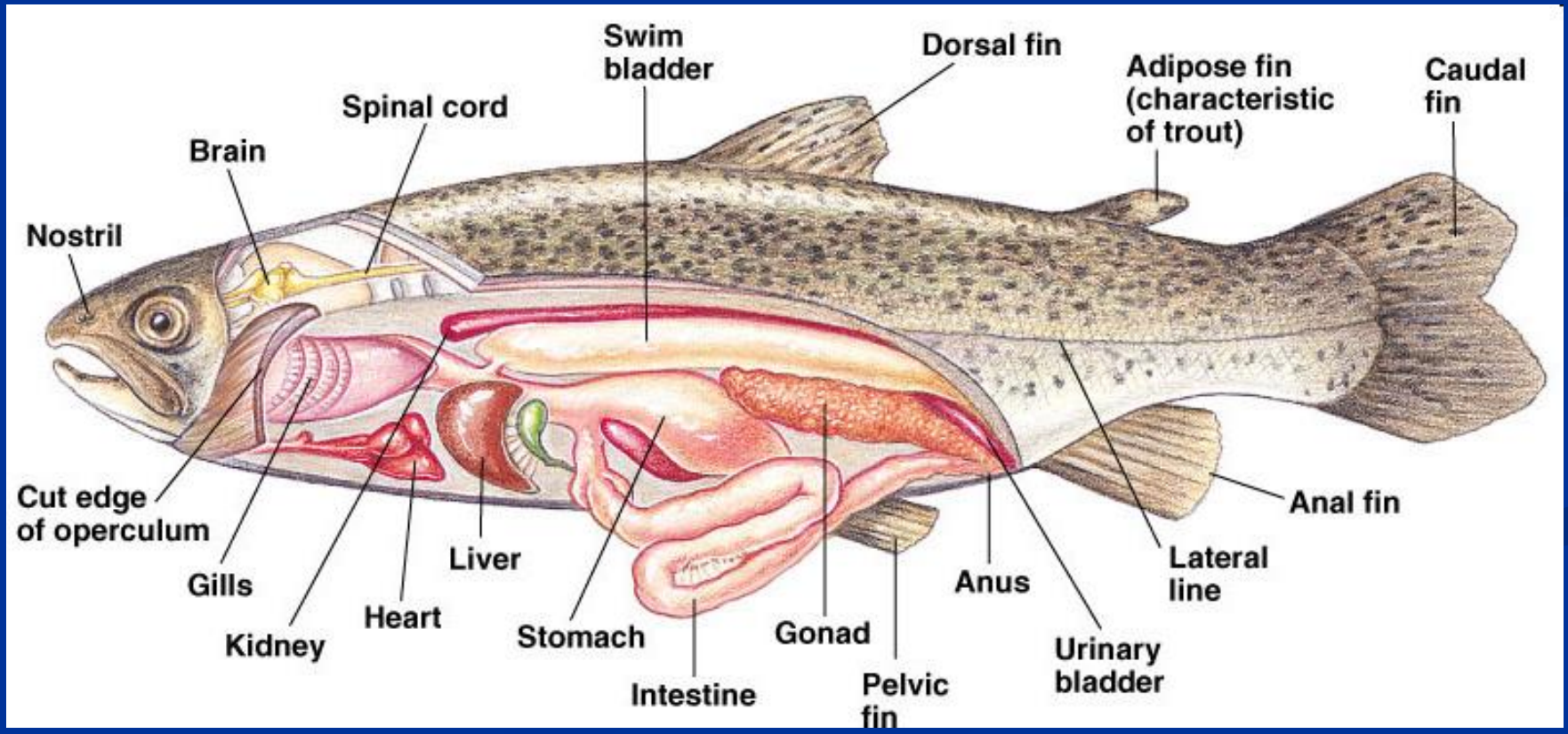

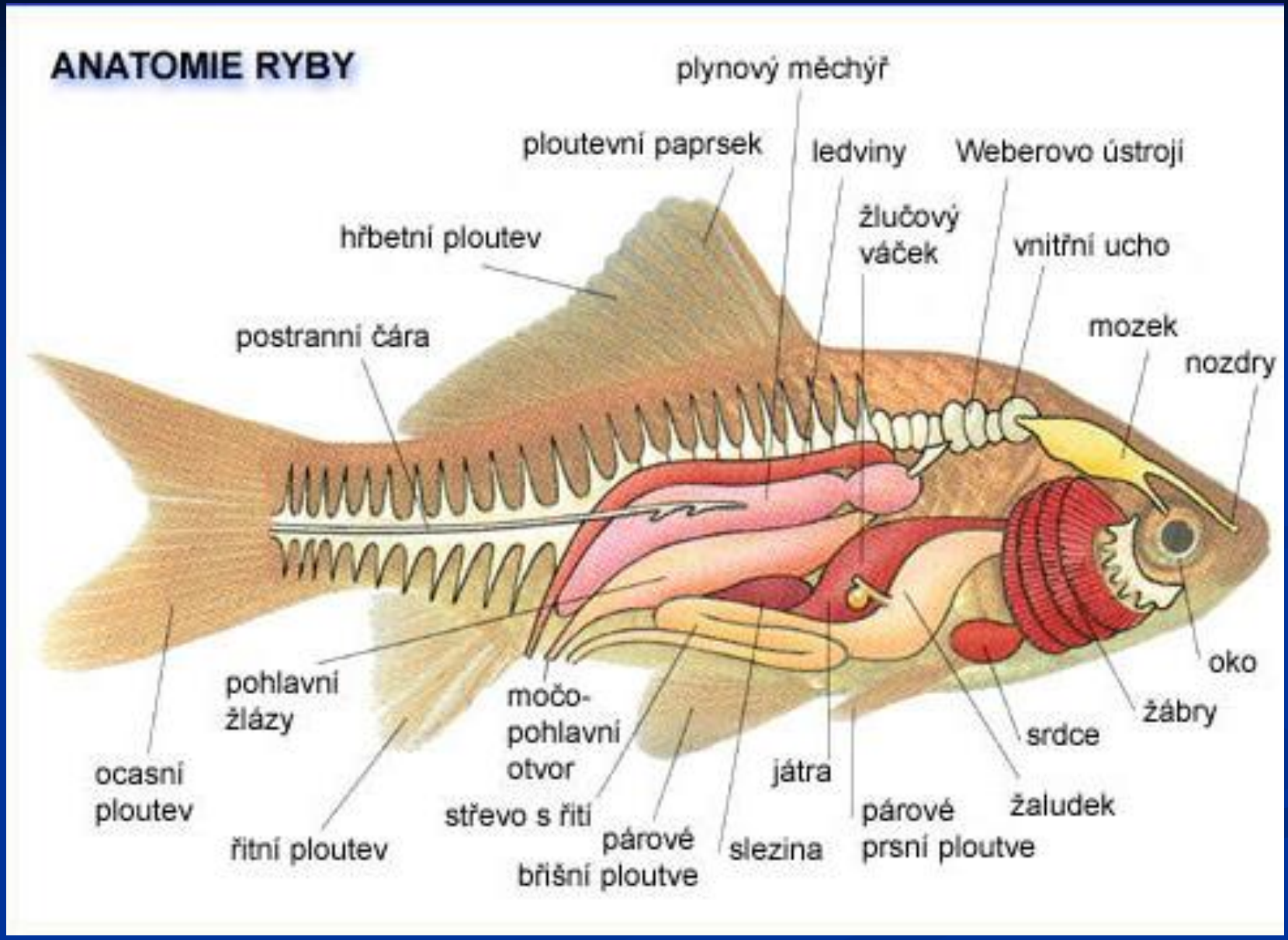
ANATOMIE RYBY
plynový měchýř
ploutevní paprsek
ledviny
Weberovo ústrojí
žlučový váček
hřbetní ploutev
vnitřní ucho
postranní čára
mozek
nozdry
oko
pohlavní žlázy
močo-pohlavní otvor
žábry
srdce
ocasní ploutev
játra
žaludek
střevo s řiti
párové prsní ploutve
řitní ploutev
párové břišní ploutve
slezina

Cévní a dýchací soustava

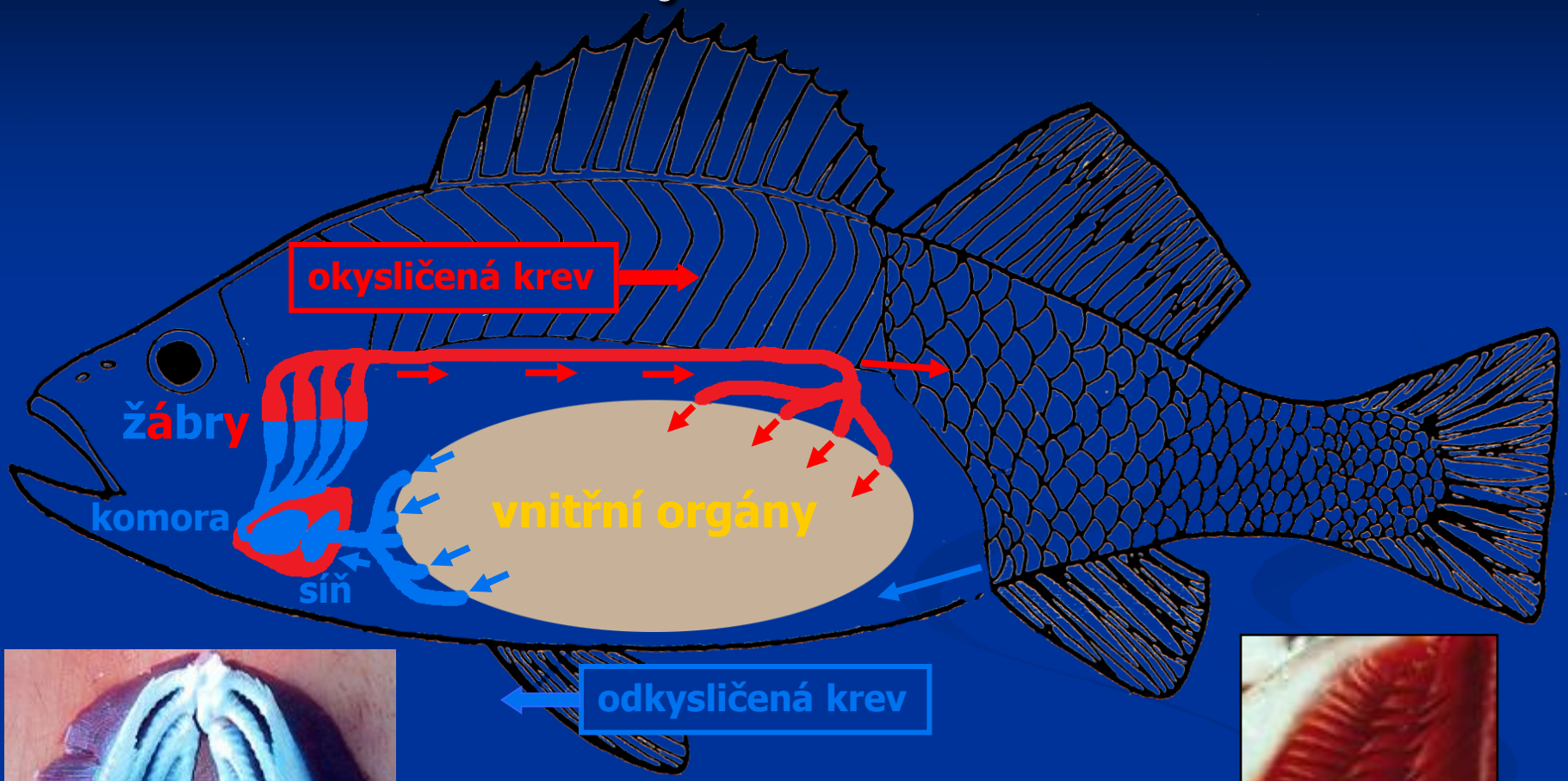

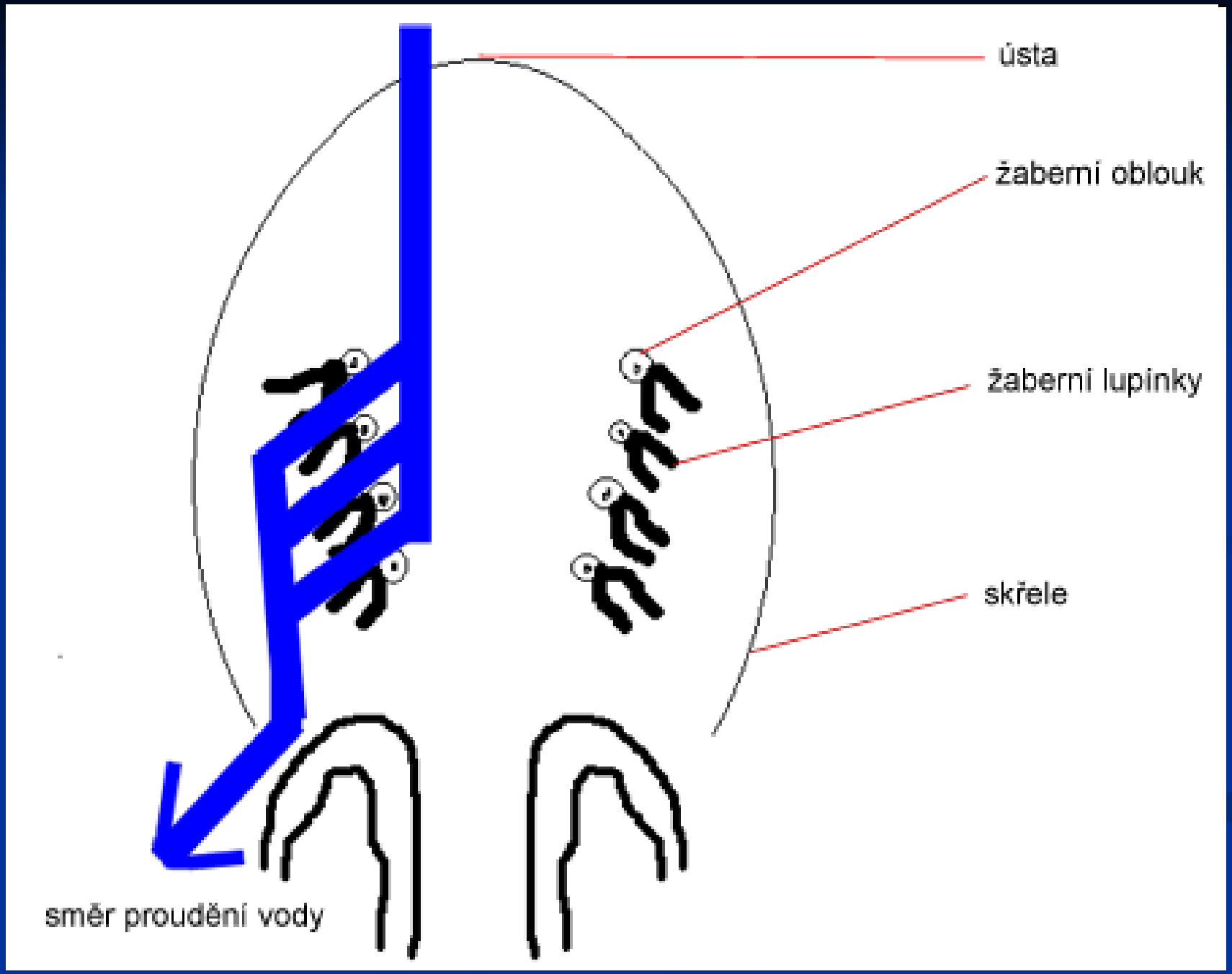
ústa
žaberní oblouk
žaberní lupínky
skřele
směr proudění vody

Krevní oběh – žilné srdce

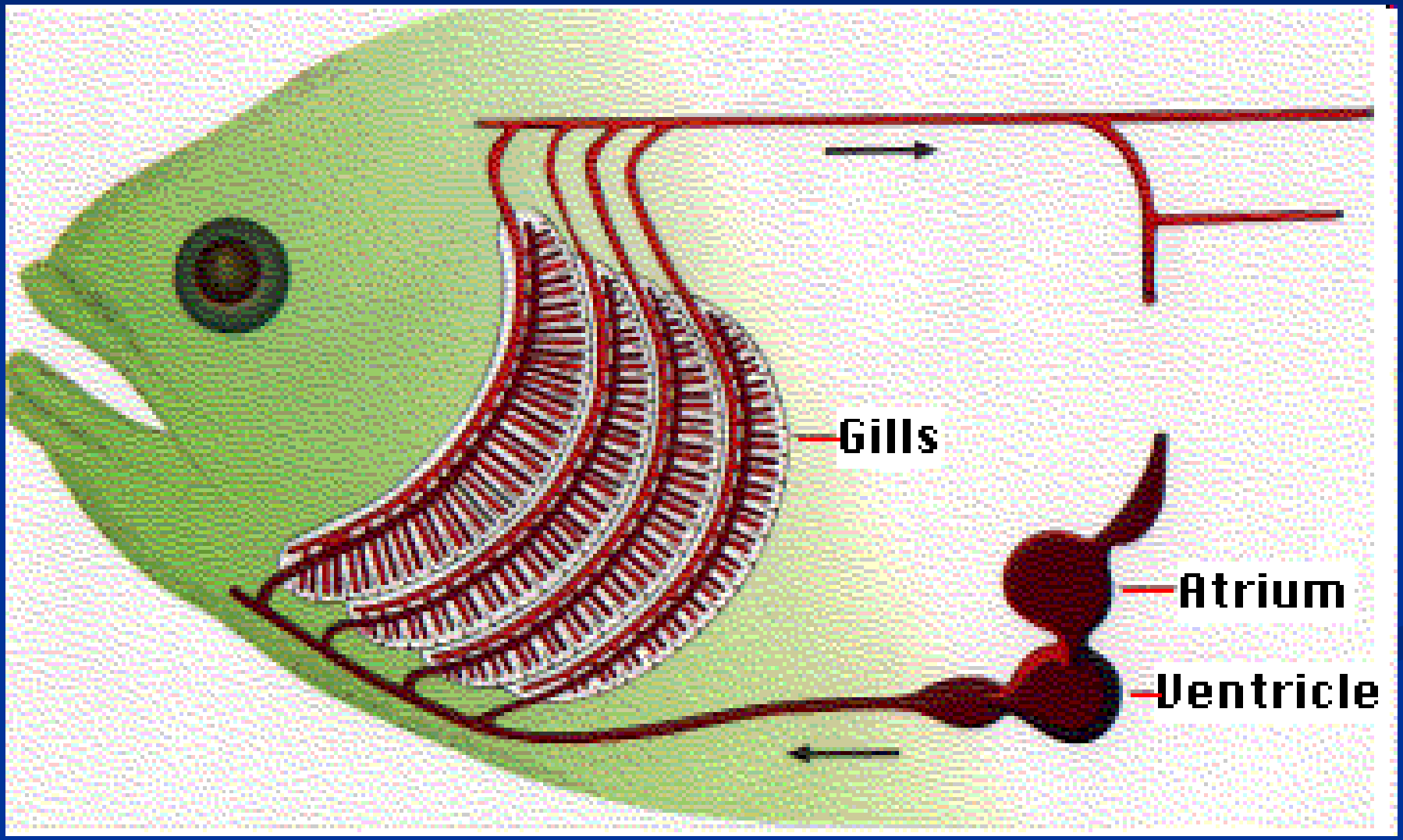

Dýchací soustava

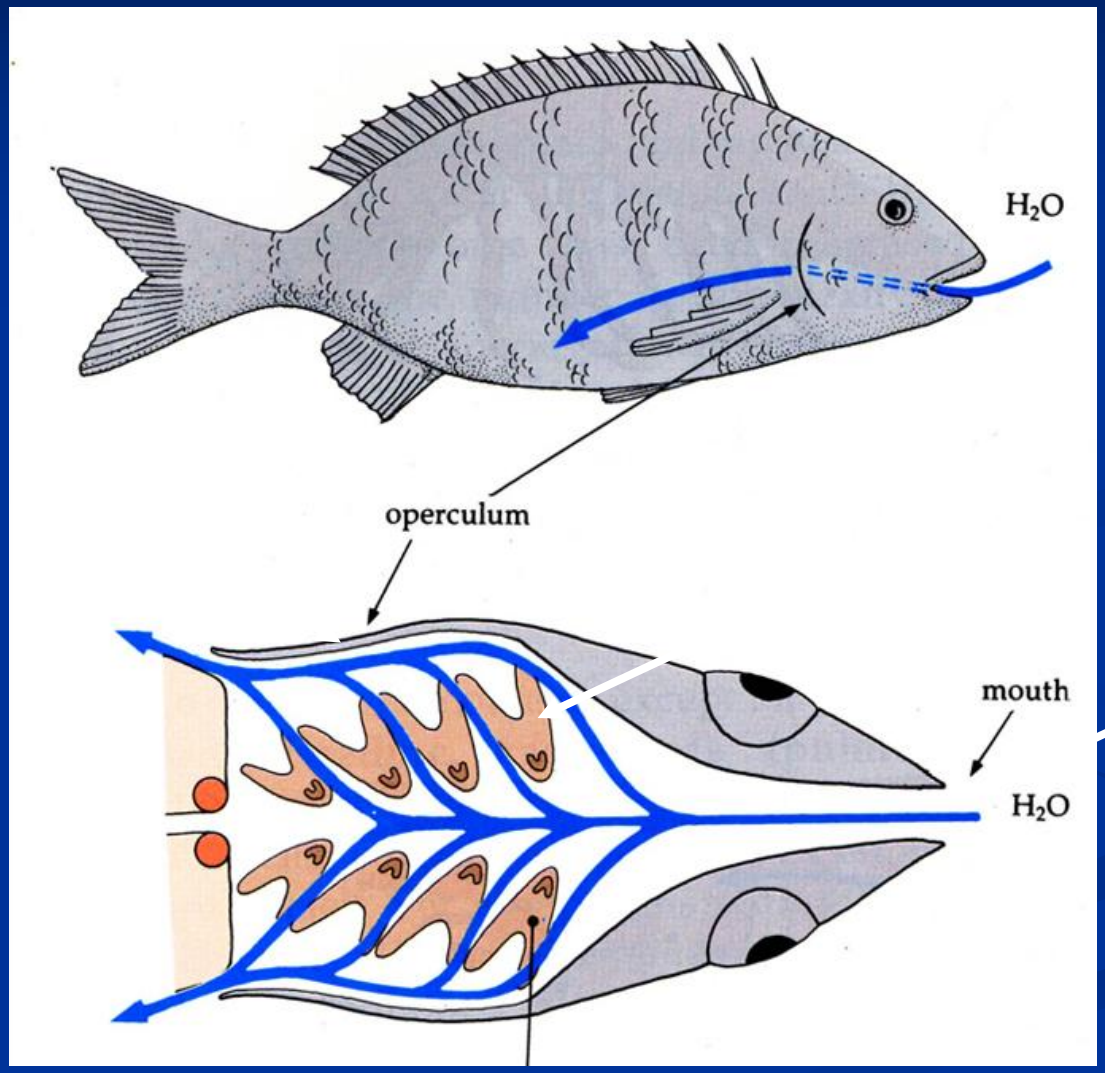

ústa

Schema rybího srdce 1/1

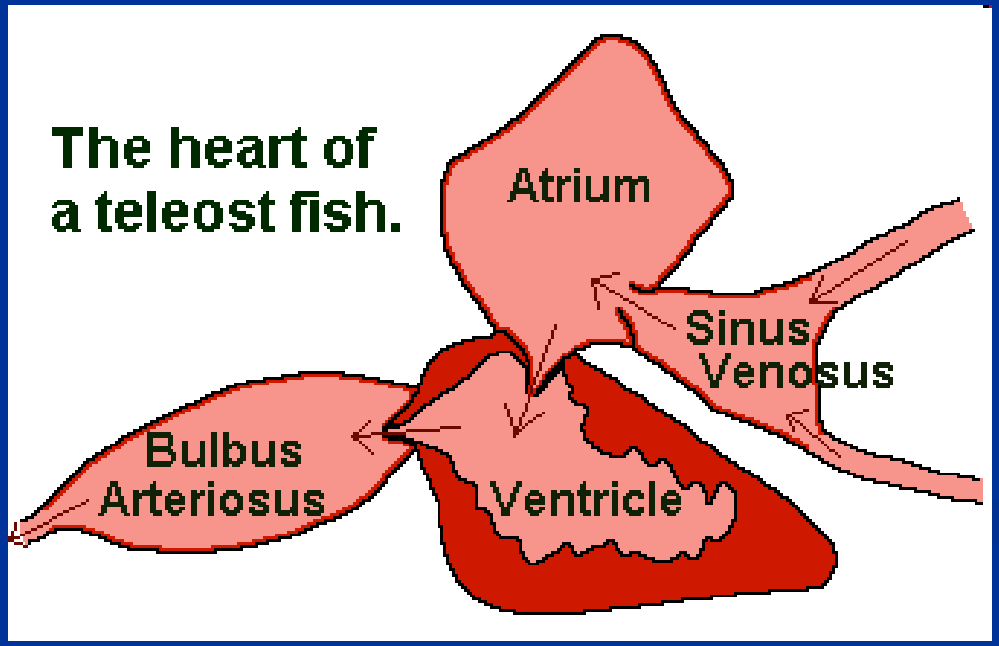

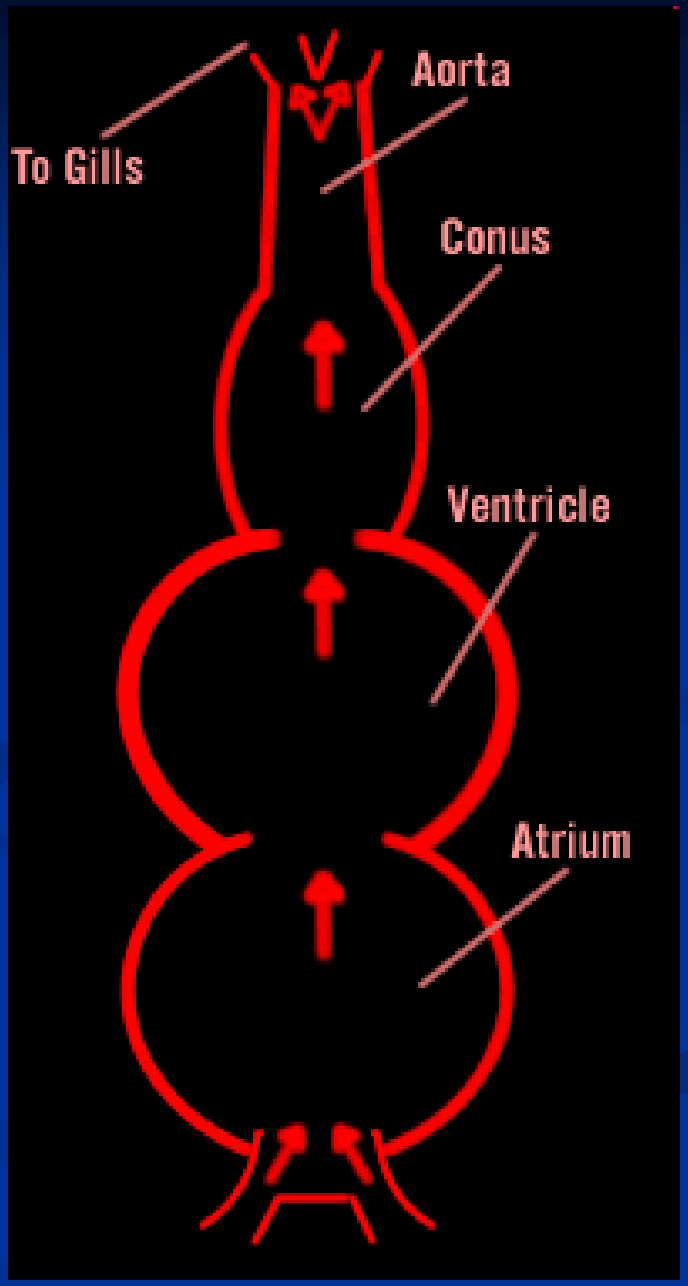

Kostra

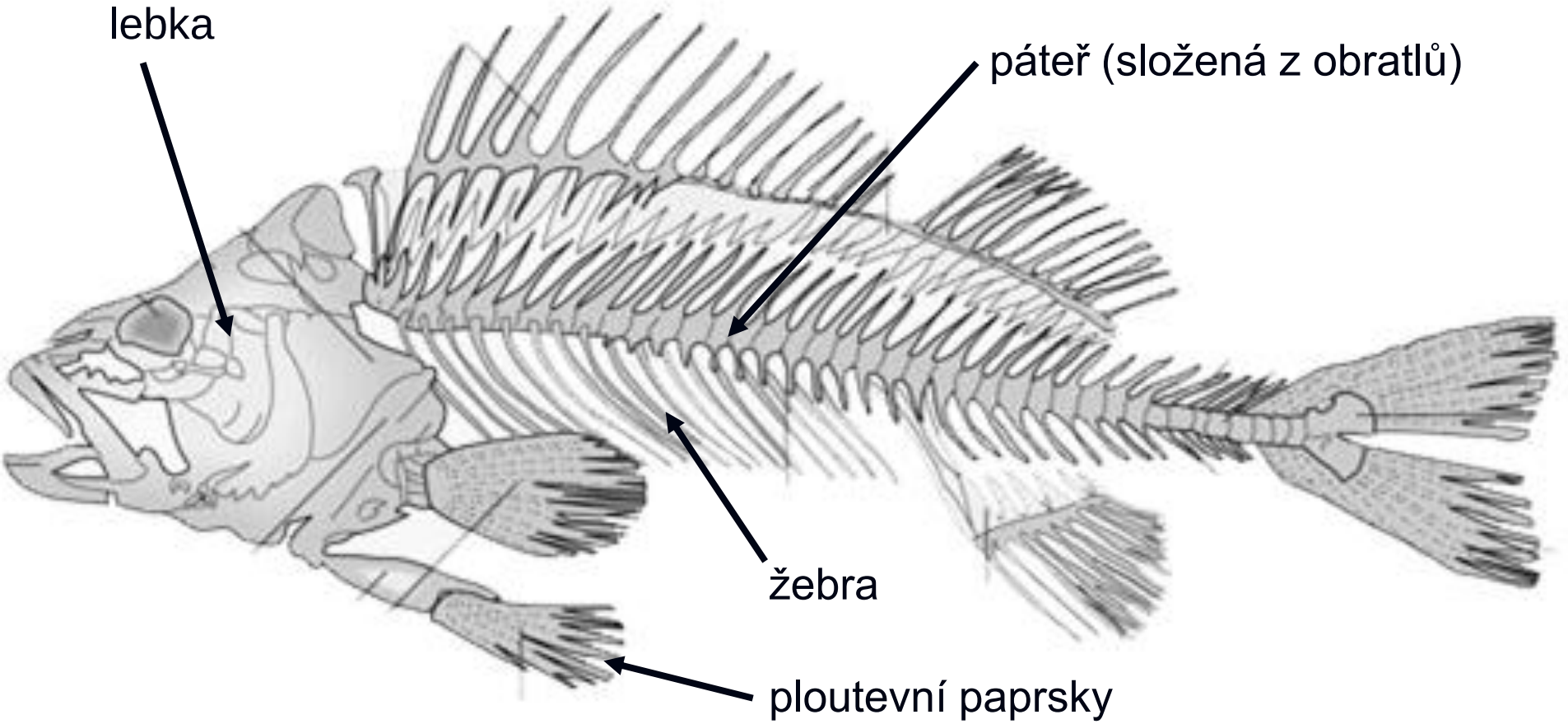

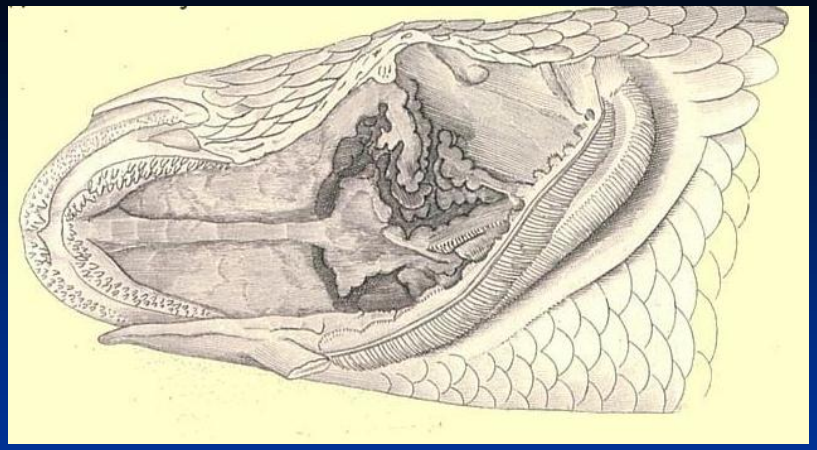

LABYRINTNÍ RYBY

Dvojdyšné ryby

bahníci

letoun měkkoploutvý

- dorůstá asi 40 cm
- žije v hejnech
- plave při hladině velikou rychlostí, pomocí ocasní ploutve se odpoutá od hladiny
- plachtí do 10 s, maximálně kolem 200 m

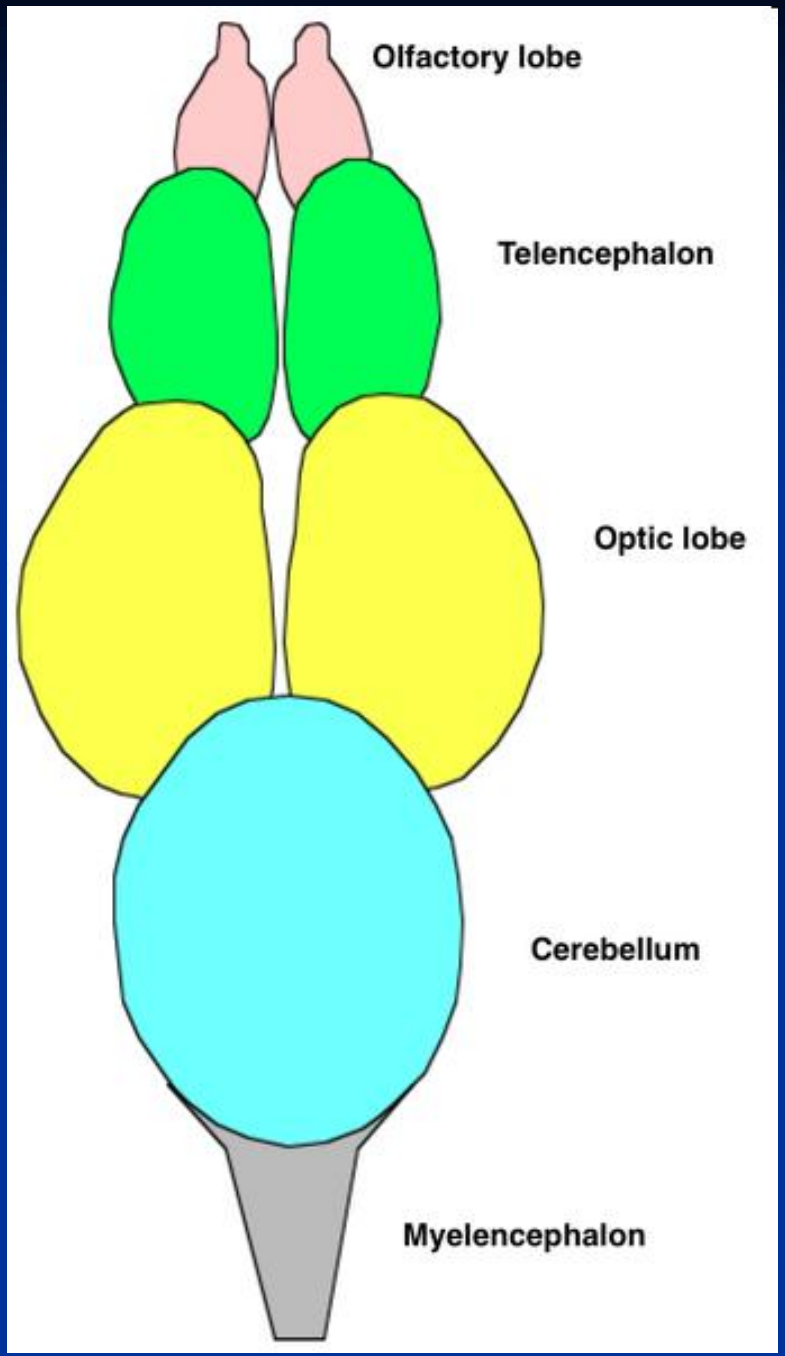
Olfactory lobe
Telencephalon
Optic lobe
Cerebellum
Myelencephalon

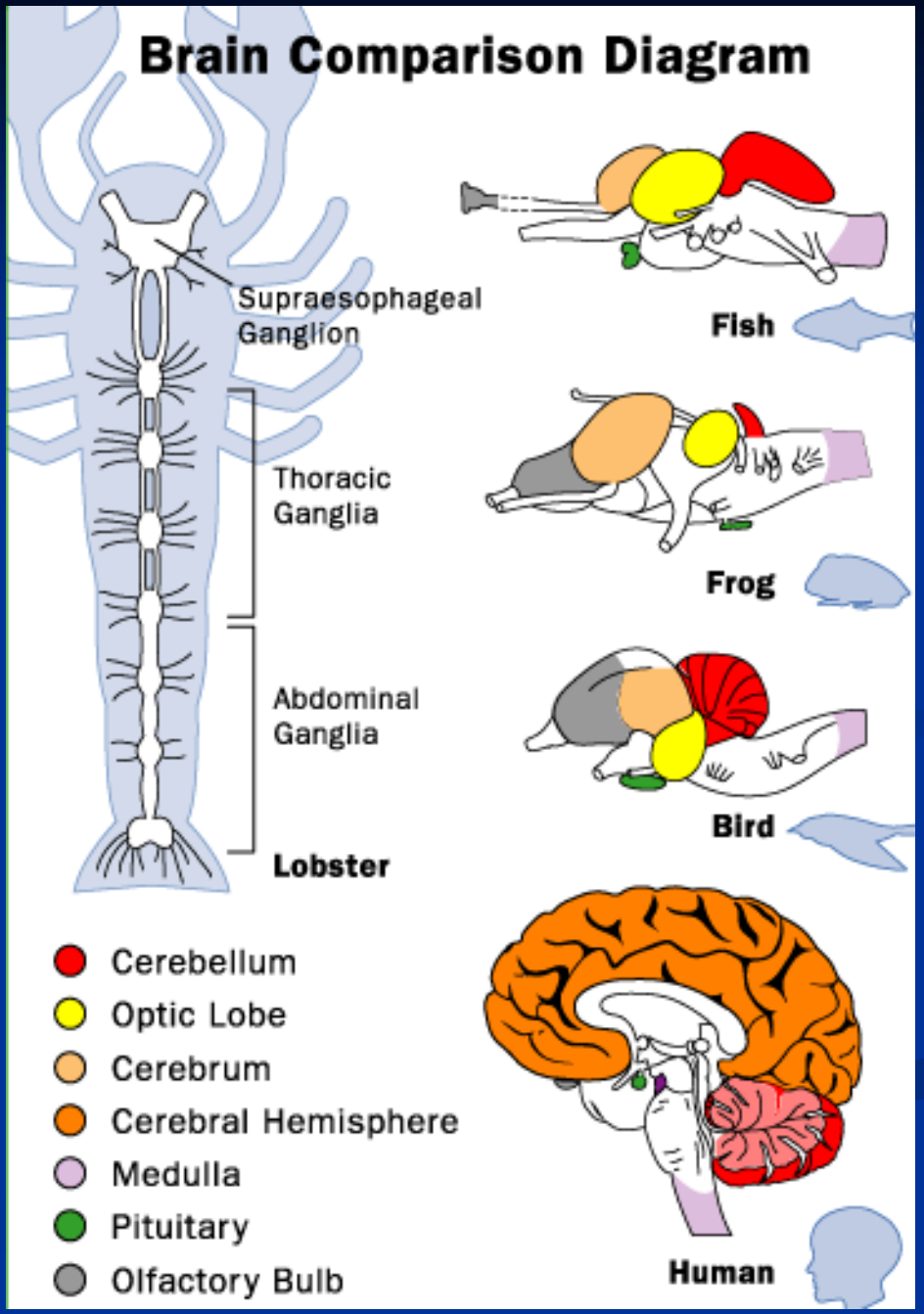
Brain Comparison Diagram
Supraesophageal Ganglion
Thoracic Ganglia
Abdominal Ganglia
Lobster
Fish
Frog
Bird
Human
Cerebellum
Optic Lobe
Cerebrum
Cerebral Hemisphere
Medulla
Pituitary
Olfactory Bulb

Smysly

- **zrak** - oko
- **sluch** – vnitřní ucho
- **čich** – čichové jamky
- **hmat** – hmatové vousky
- **postranní čára** – proudový orgán
  - kanálek se smyslovými buňkami
  - pod šupinami
  - po obou stranách až k ocasu
  - orientace v kalné vodě a za tmy

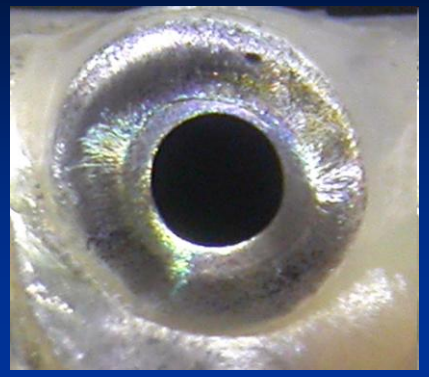

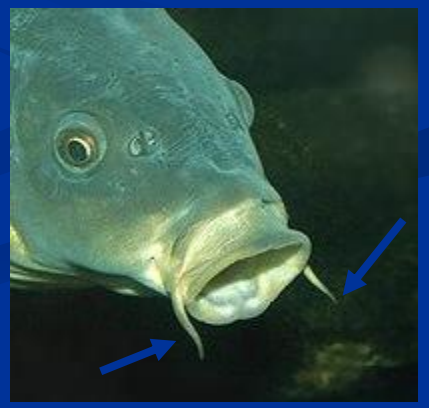

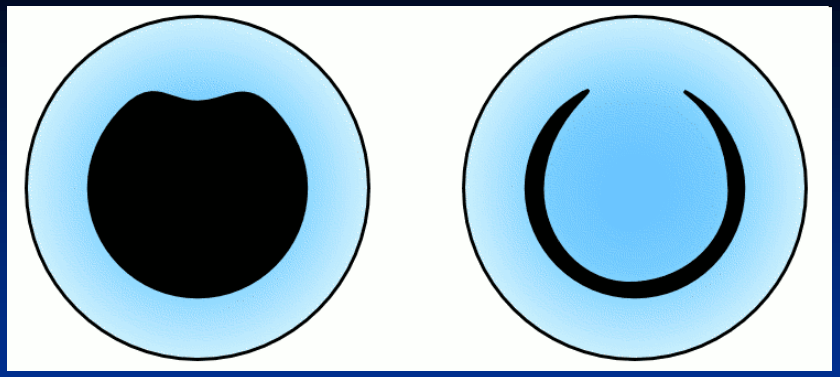

Rybí oči bez víček mají zornici

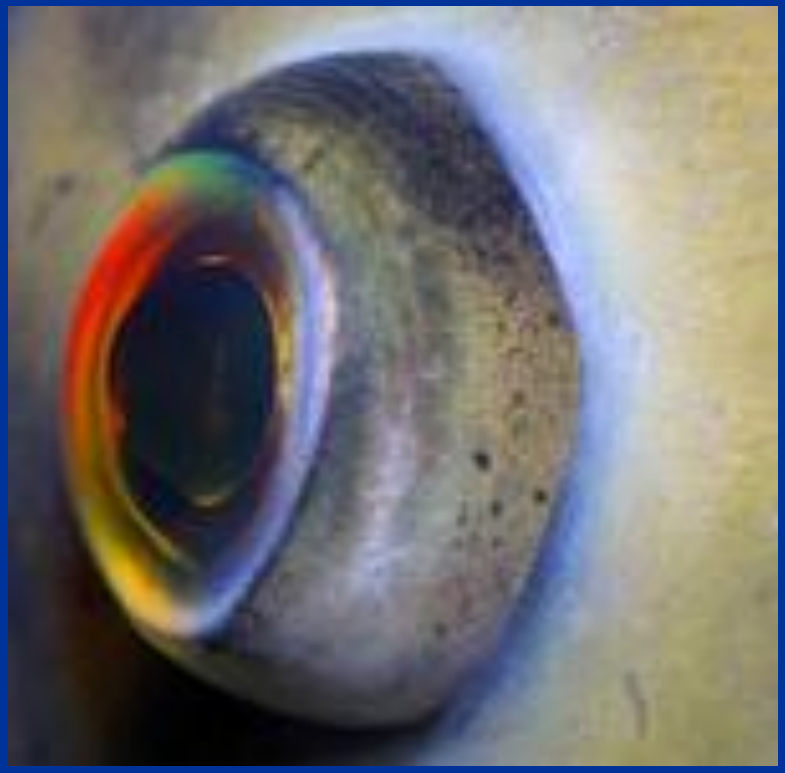

Lezci

Nožovka

Slabý elektrický orgán slouží k orientaci

Migrace ryb

- **diadromní migrace** - migrace mezi sladkou a mořskou vodou
- **katadromní migrace** - migrace ze sladké do mořské vody za účelem rozmnožování: úhoř
- **anadromní migrace** - migrace z mořské vody do sladké za účelem rozmnožování: lososi

Anadromní migrace lososů

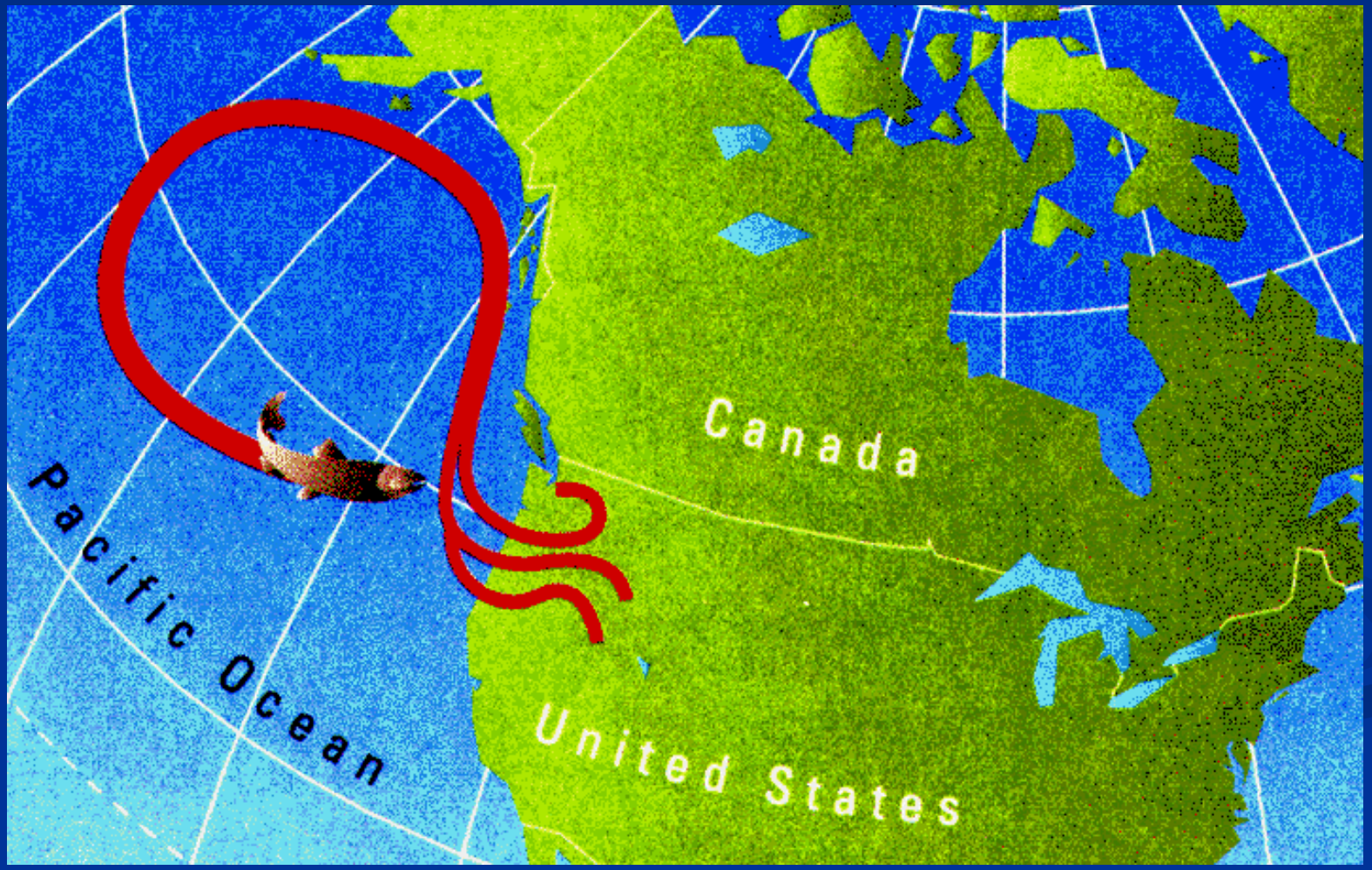

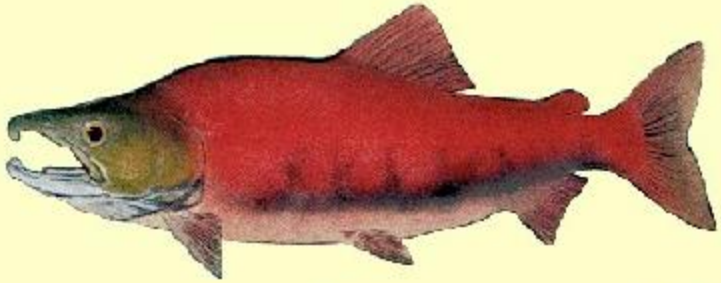

sockeye

nerka

keta

chum

coastal cutthroat trout

čavyča

chinook

coho

kisuč

steelhead

pink

gorbuša

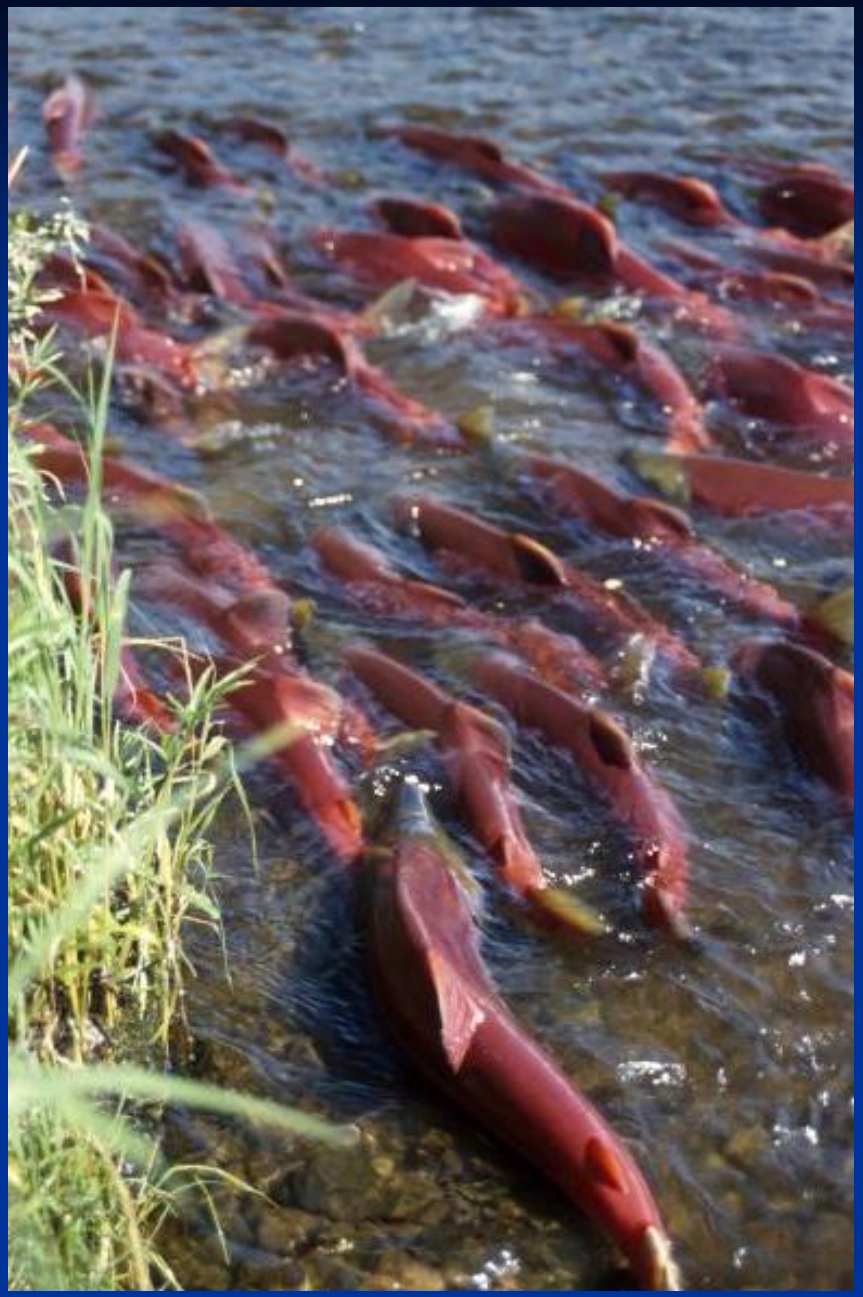

Náročná cesta k trdlišti

Katadromní migrace úhoře

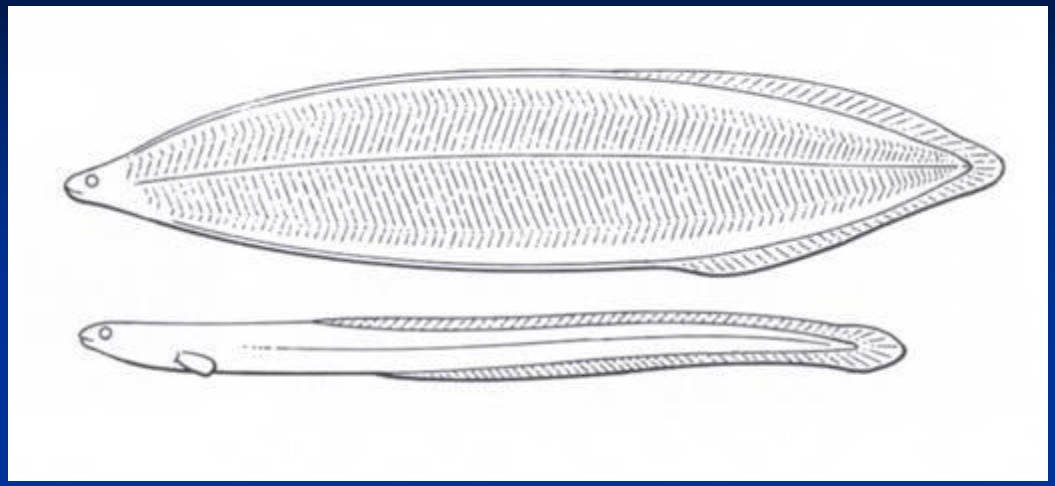

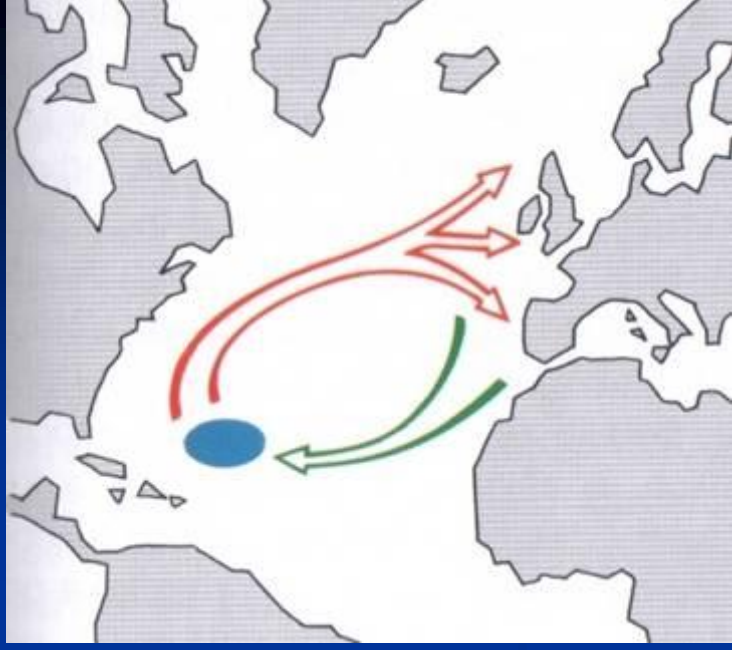

Migrace dospělých na místo tření (zeleně), migrace larev k břehům Evropy (červeně) za pomoci Golfského proudu

- tře se v Sargassovém moři. z jiker se líhne larva tvarem připomínající vrbový list
- migrace k evropským břehům trvá asi 3 roky
- u evropských břehů se larva mění v tzv. skleněné úhoře hadovitého tvaru - monté
- samci zůstávají při pobřeží, samice migrují do sladkých vod

Adaptace hlubinných ryb

Losos obecný (atlantský) v Čechách 2006

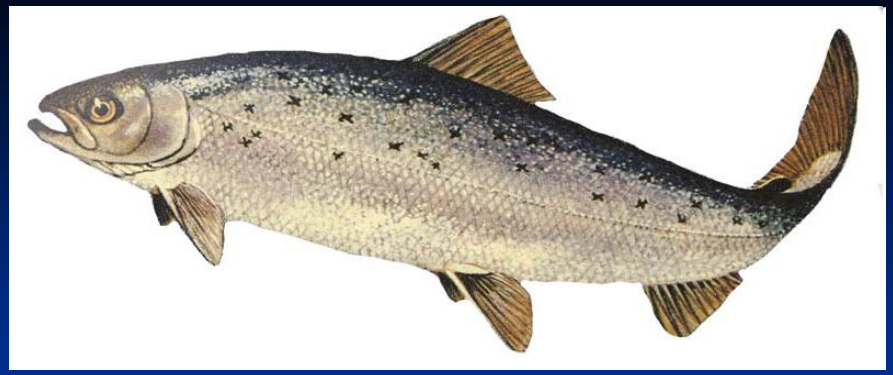

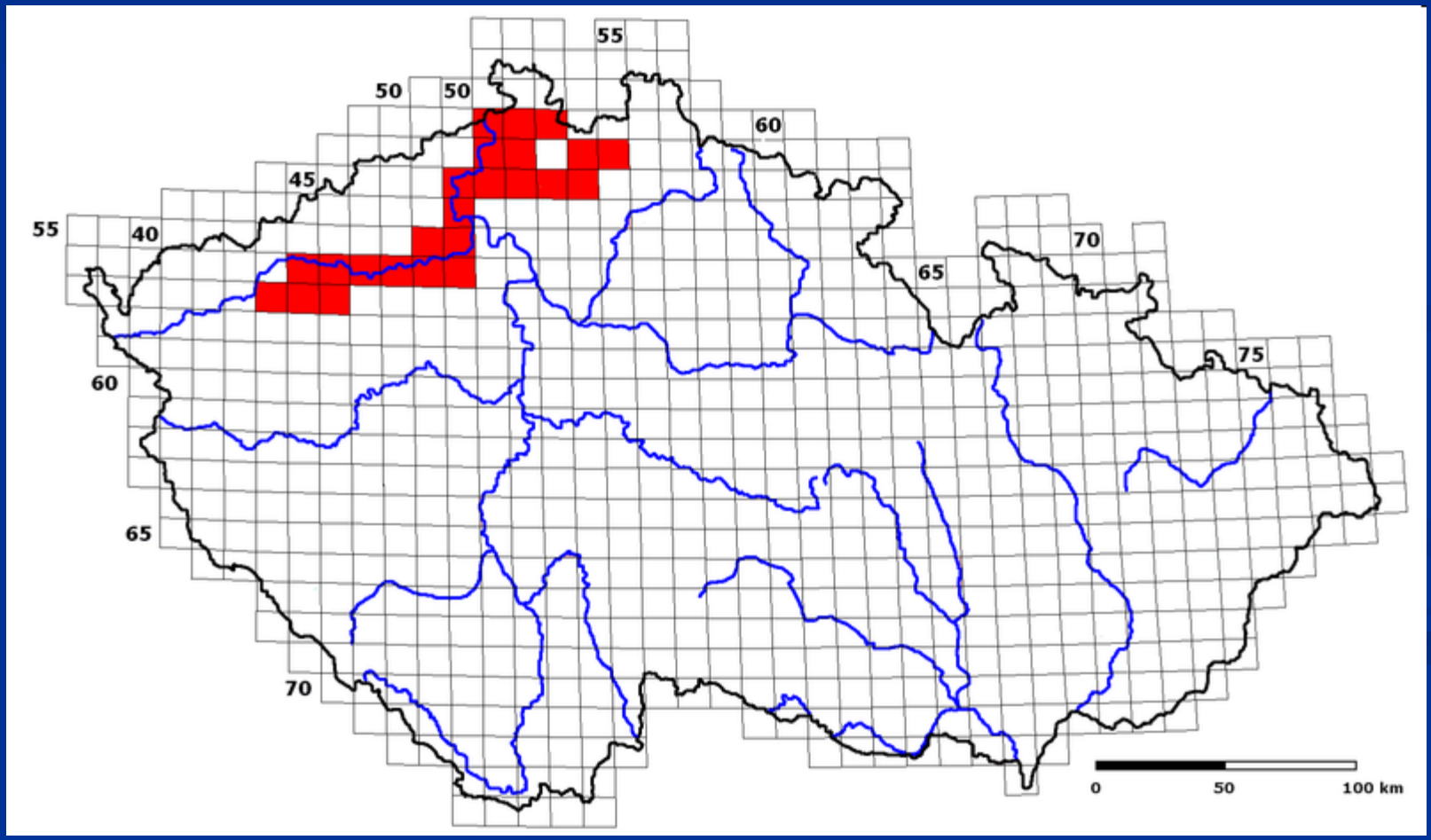

Rozmnožování a chov ryb

- oddělené pohlaví
  - samice (jikernačka) vypouští vajíčka – jikry
  - samec (mlíčák) vypouští spermie – mlíčí
- oplození vnější (většina) - tření
- některé druhy pečují o jikry a plůdek (potěr)

Jikry a plůdek lososa

Živorodky

ovoviviparie

Gonopodium živorodek vnitřní oplození

Koljuška tříostná

Mořský koník
systém táta - máma

Řasovník rozedraný

Mořská jehla

Tlamovci
péče o jikry a plůdek

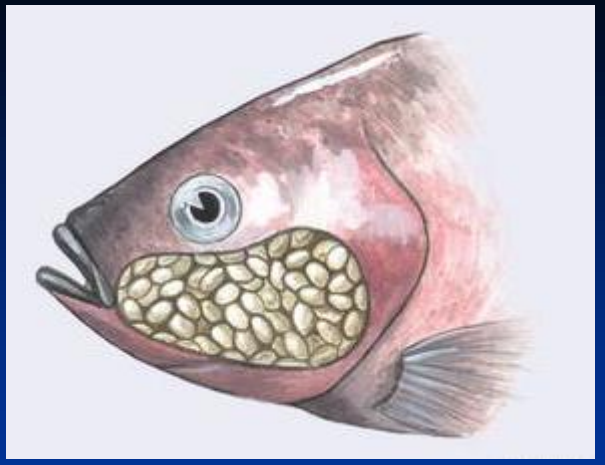

Tlamouni a tlamovci

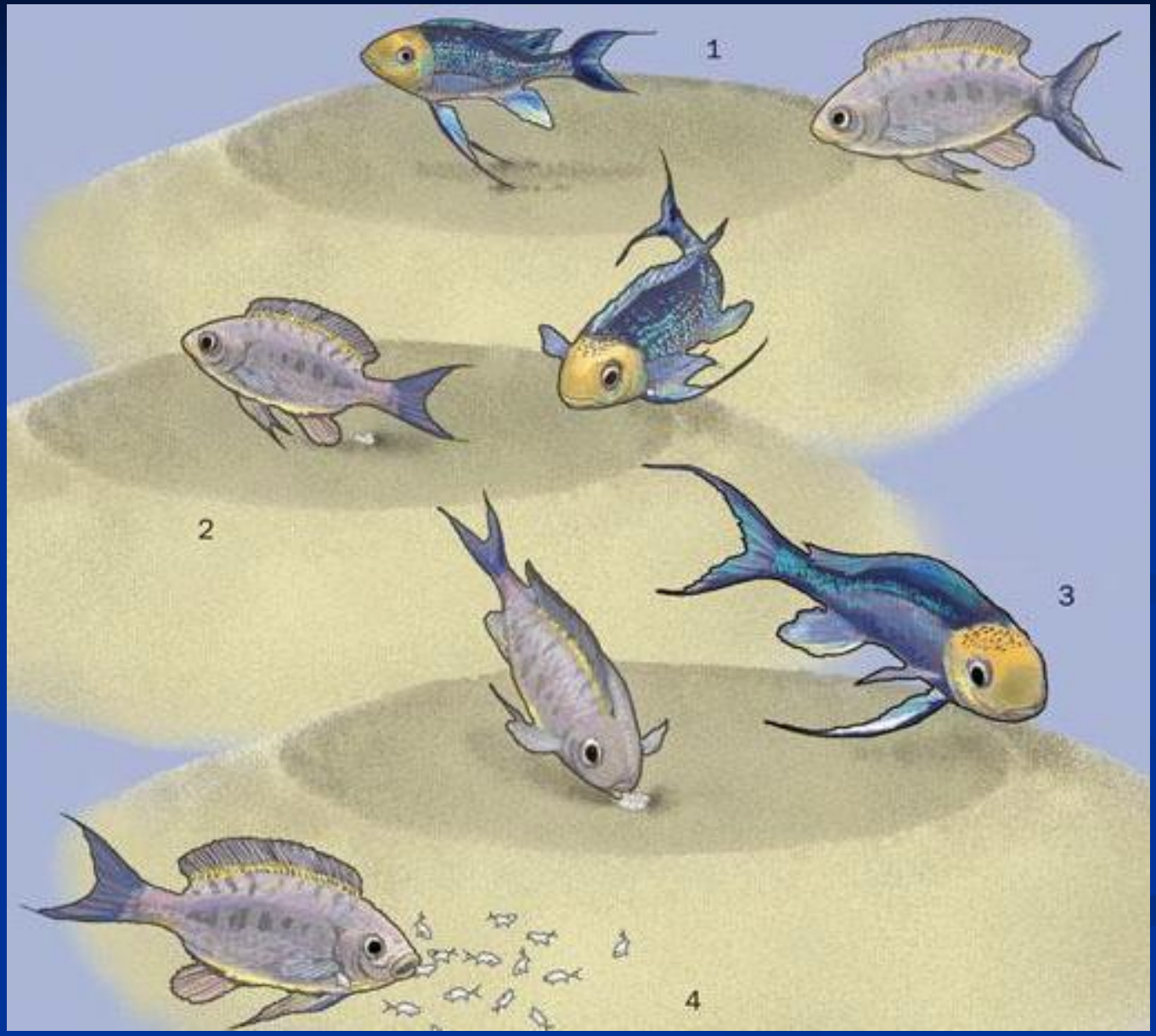
1
2
3
4

Terčovec živí plůdek sekretem pokožky

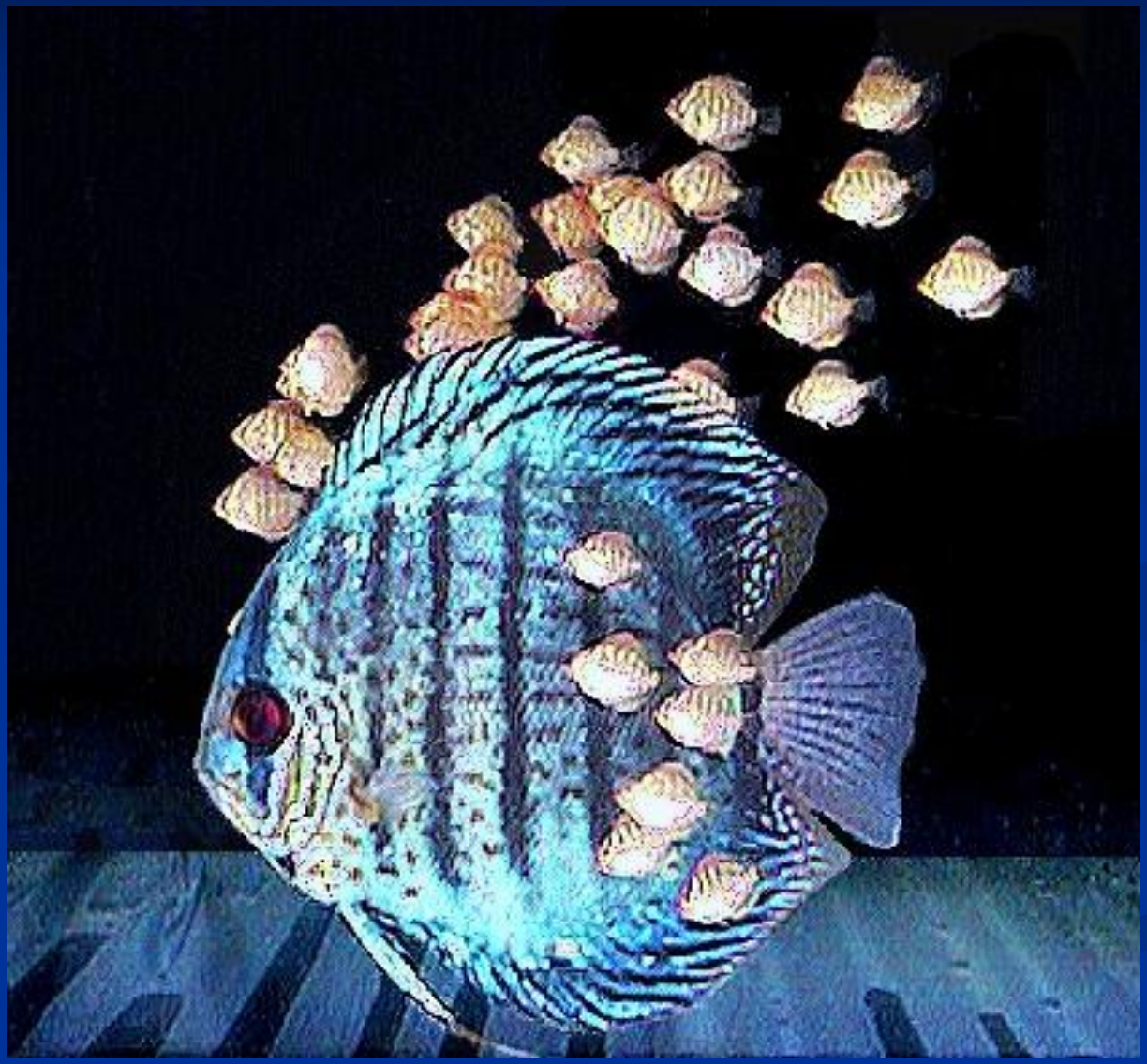

Ryby

- lalokoploutvé

- dvojdyšné

- paprskoploutvé

Systém ryb

- **Třída: Ryby**
- *Podtř.: Paprskoploutví*
- Nadřád: Násadcoploutví (bichir)
- Chrupavčití (vyza, jeseter)
- Mnohokostnatí (kostlín)
- Kostnatí (kapr, většina)

- *Podtř.: Nozdratí*
- Nadřád: Lalokoploutví (latimérie)
- Dvojdyšní (bahníci)

Lalokoploutvé ryby

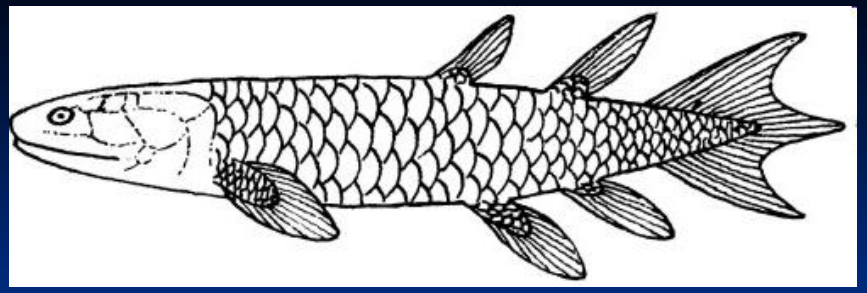

- starobylá skupina
- předci všech dalších obratlovců
- objevily se v prvohorách
- silné základy ploutví
- jediný recentní druh latimérie podivná

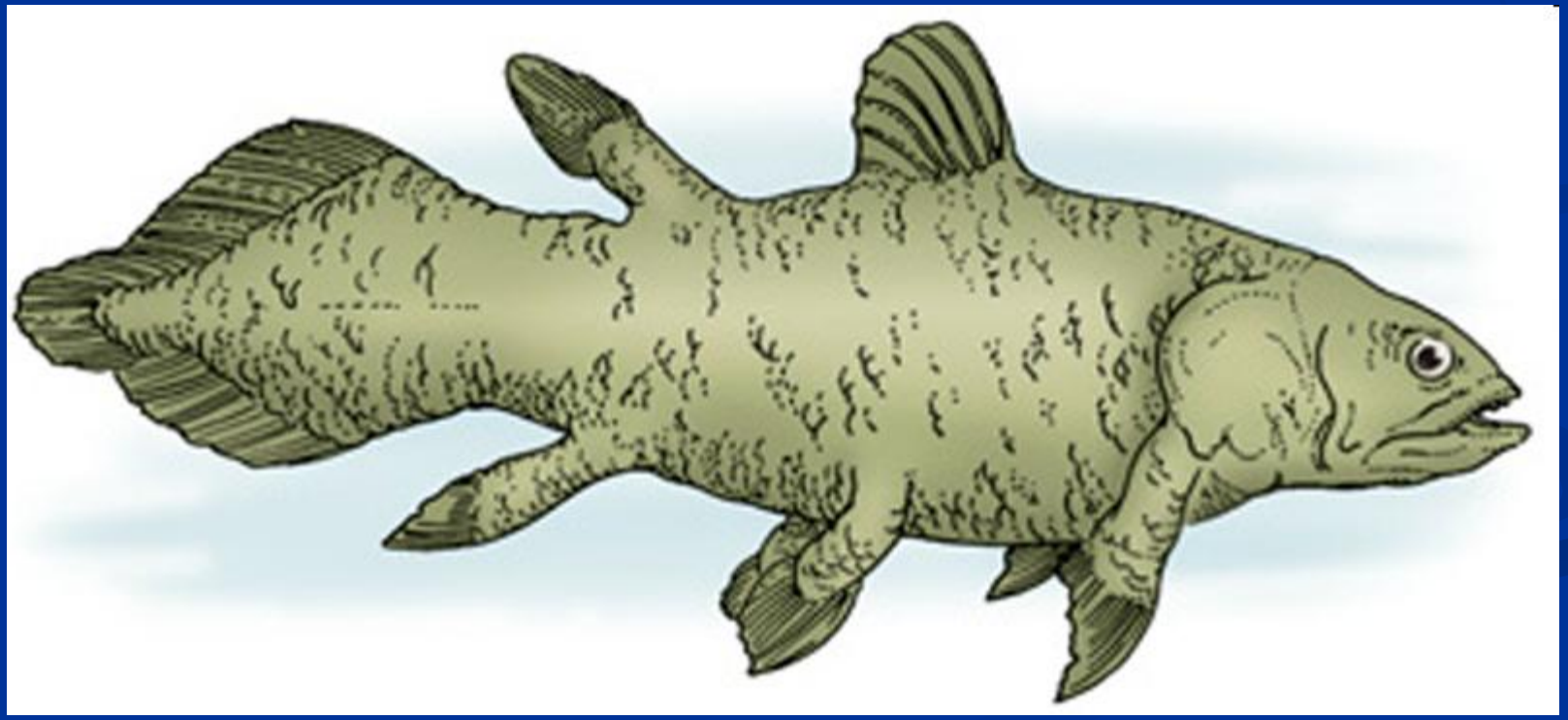

Latimerie chycena 1938 poprvé živá, předpokládalo se, že lalokoploutvé ryby vyhynuly před 70 miliony let, chráněný druh - „živá zkamenělina“

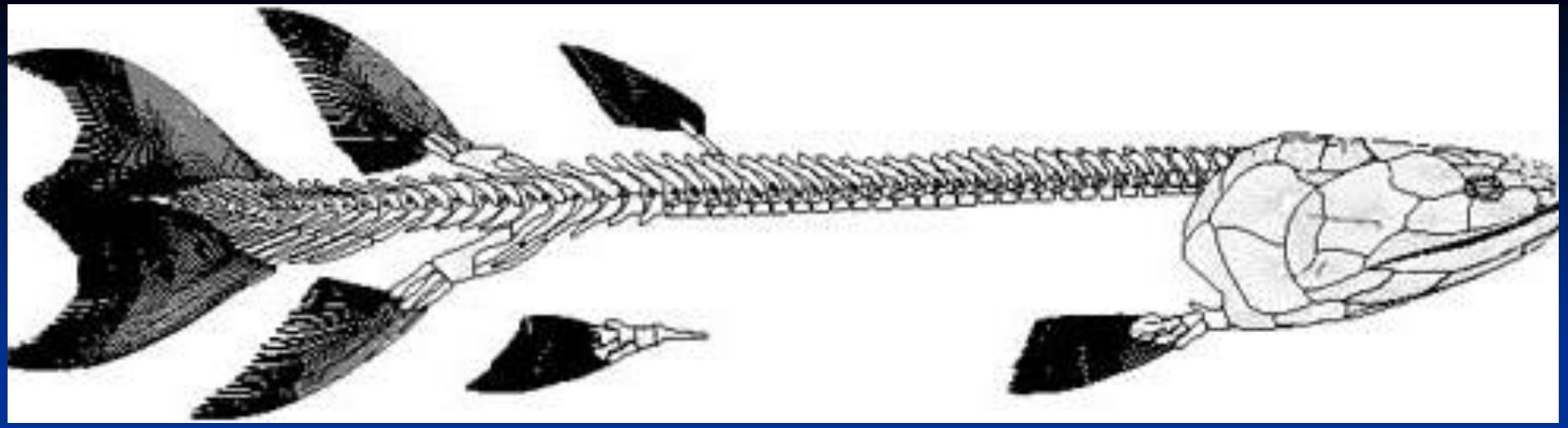

Eusthenopteron – periodicky zaplavované tůně

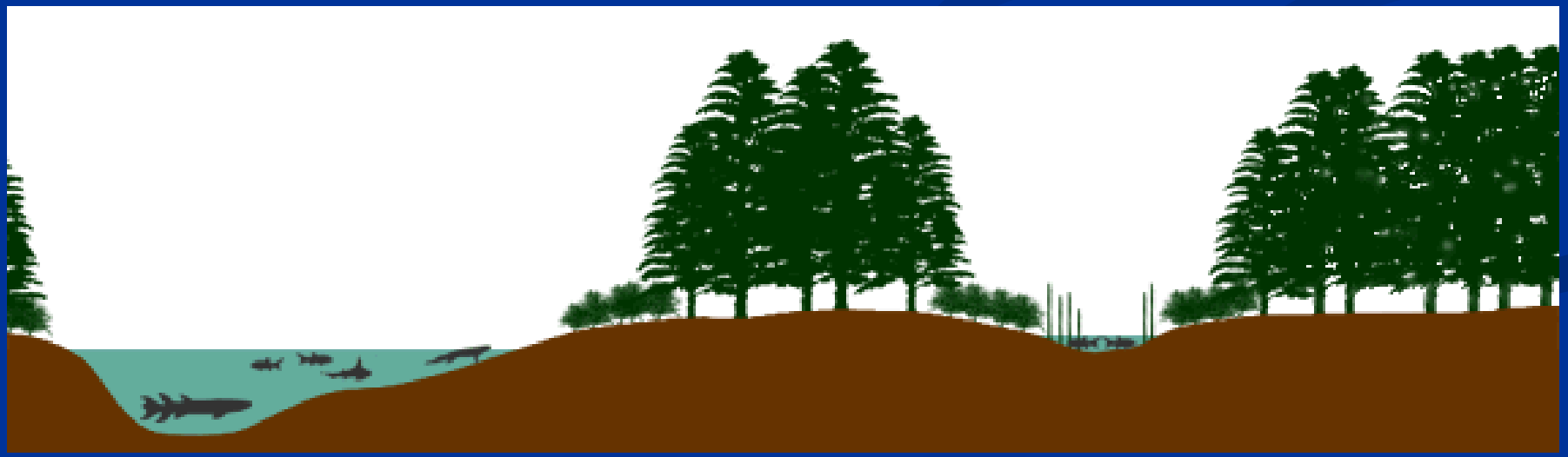

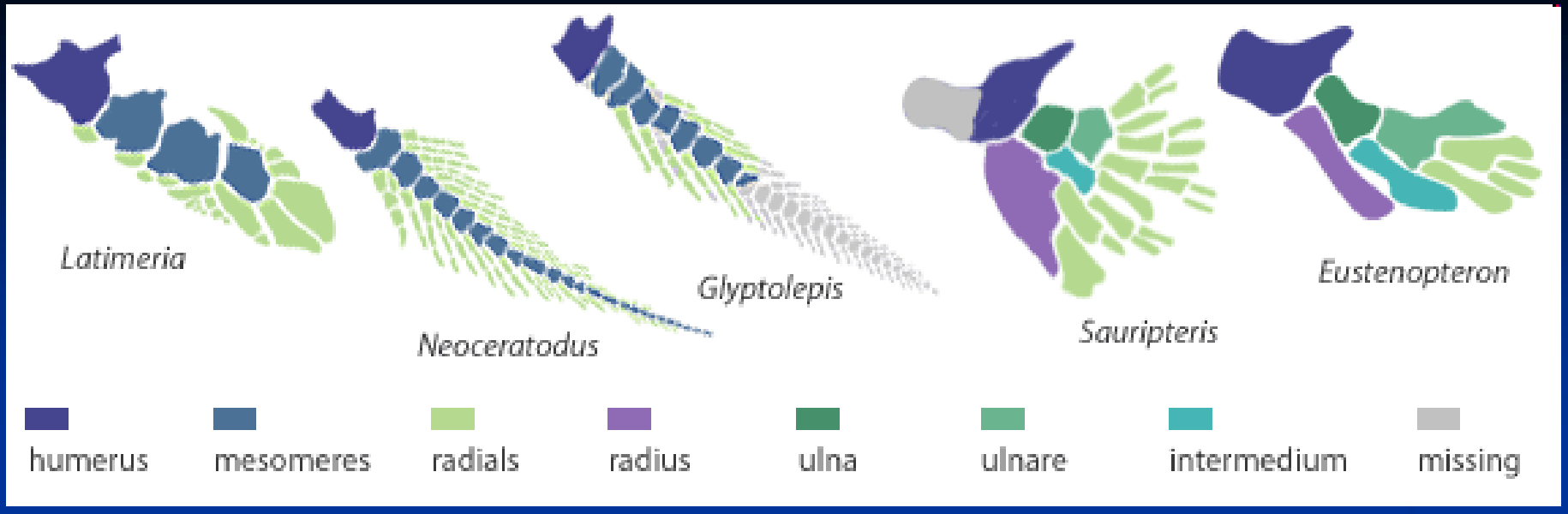
Latimeria
Neoceratodus
Glyptolepis
Sauripteris
Eustenopteron
humerus
mesomeres
radials
radius
ulna
ulnare
intermedium
missing

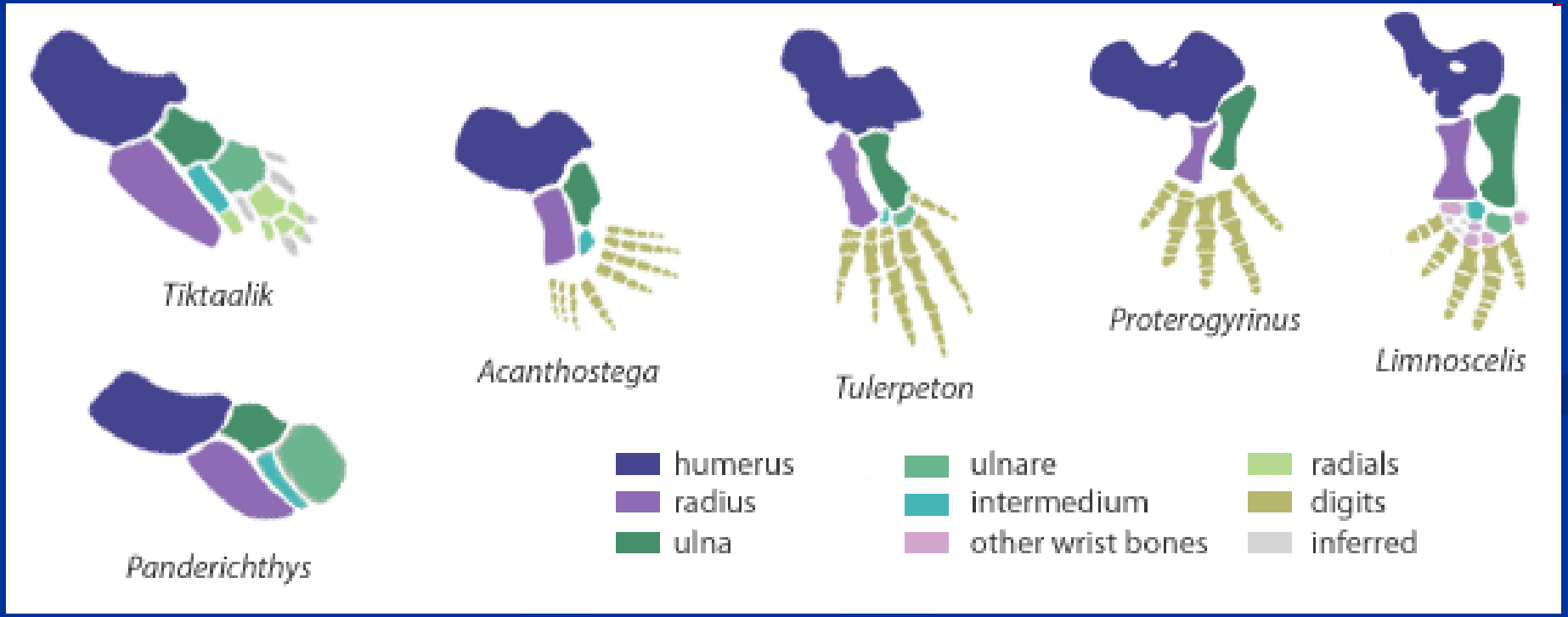
Tiktaalik
Acanthostega
Tulerpeton
Proterogyrinus
Limnoscelis
Panderichthys
humerus
radius
ulna
ulnare
intermedium
other wrist bones
radials
digits
inferred

Dvojdyšné ryby

- bahníci
  - stojaté sladké vody tropů
  - v době sucha se zahrabávají do bahna, nepřijímají potravu a nedýchají žábrami
  - dýchají plicními vaky – vychlípeniny hltanu
  - čichové jamky se mění v dýchací otvory

bahník australský

Paprskoploutvé ryby

- většina dnes žijících druhů
- slepé čichové jamky
- většina plynový měchýř
- obývají vody
  - sladké – stojaté i tekoucí
  - slané (mořské)
  - brakické

Násadcoploutví

- • izolovaná skupina
- • difycerkní ocasní ploutev, hodně hřbetních ploutviček
- • plicními vaky mohou dýchat i vzdušný kyslík
- • larvy – keříčkovité vnější žábry
- • Bichir nilský

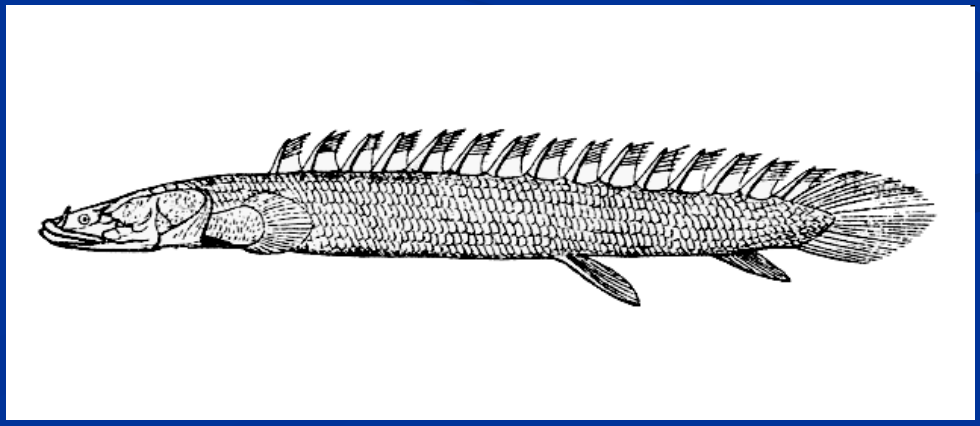

Chrupavčití

- chrupavčitá kostra s chordou
- • lebka vybíhá v rostrum, ústa na spodní straně bezzubá s hmatovými výrůstky
- • heterocerkní ocasní ploutev, **ganoidní** šupiny
- • živí se bezobratlými u dna
- • třou se v pramenných oblastech řek
- • jeseter malý, ruský; vyza velká

Mnohokostnatí

- • plynový měchýř má pomocnou dýchací funkci
- • ocasní ploutev je heterocerkní
- • zkostnatělá lebka s velkým počtem kostí
- • dnes jen zbytky
- • kostlín americký, kaproun obecný

Kostnatí

- • kostra zkostnatělá, chorda zatlačena páteří
- • šupiny **cykloidní** nebo **ktenoidní**
- • ocasní ploutev homocerkní
- • většina dnes žijících ryb

Ostenci

Pomec

Ropušnice

Typy tekoucích vod - pásma

- 4 základní typy
  - liší se
    - rychlost proudu
    - teplota vody
    - obsah kyslíku
  - názvy odvozeny od nejtypičtějších ryb

Pásma

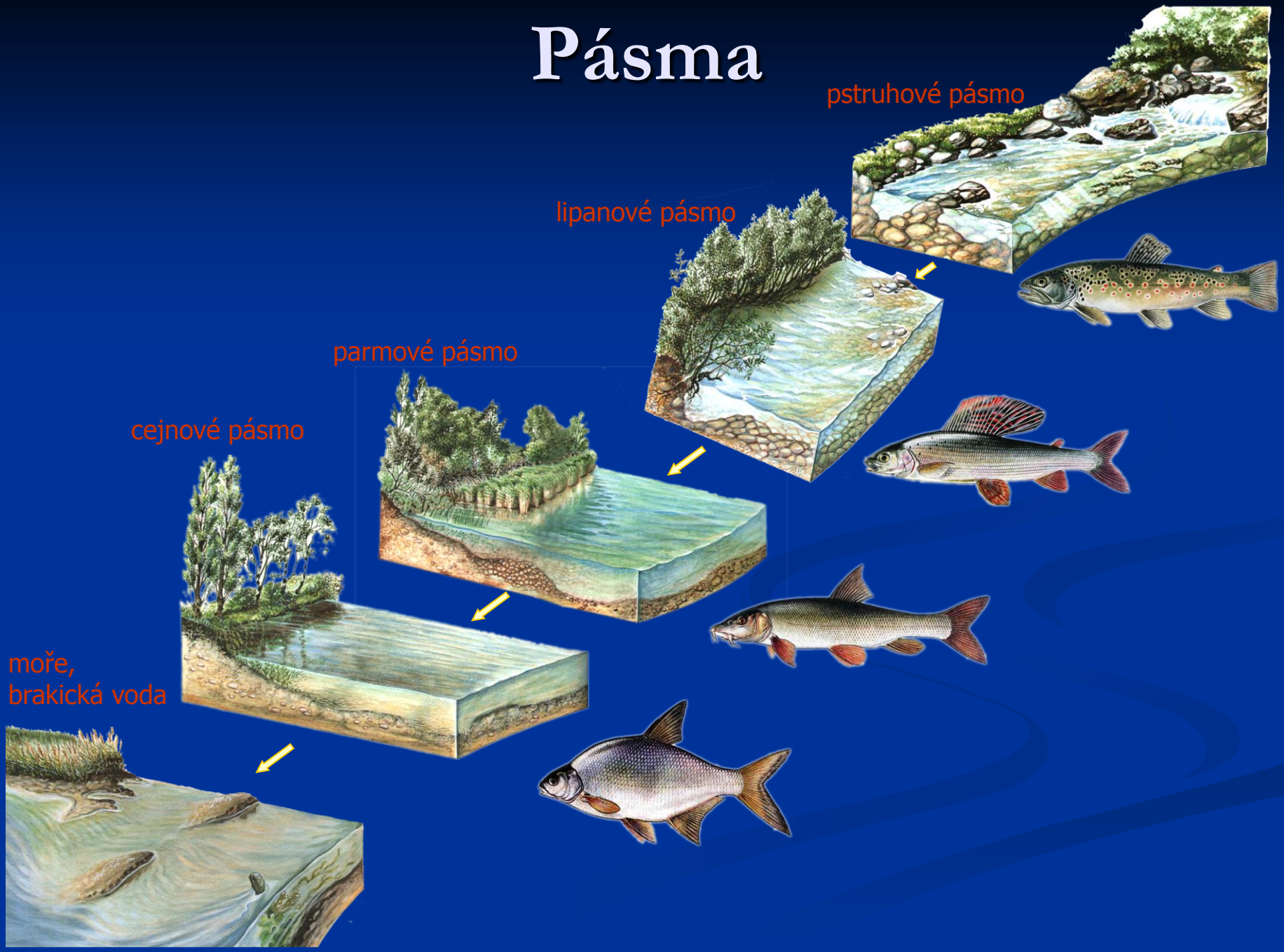
pstruhové pásmo
lipanové pásmo
parmové pásmo
cejnové pásmo
moře,
brakická voda

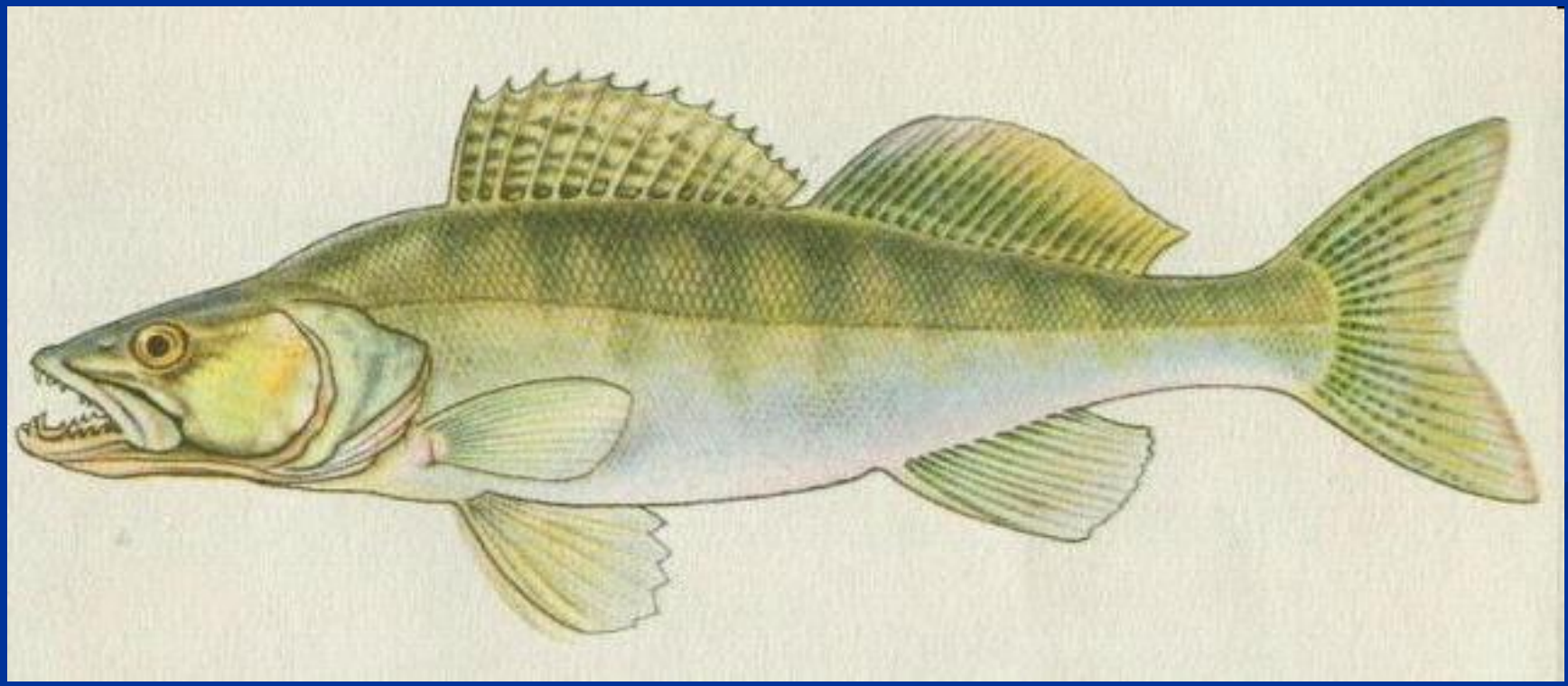

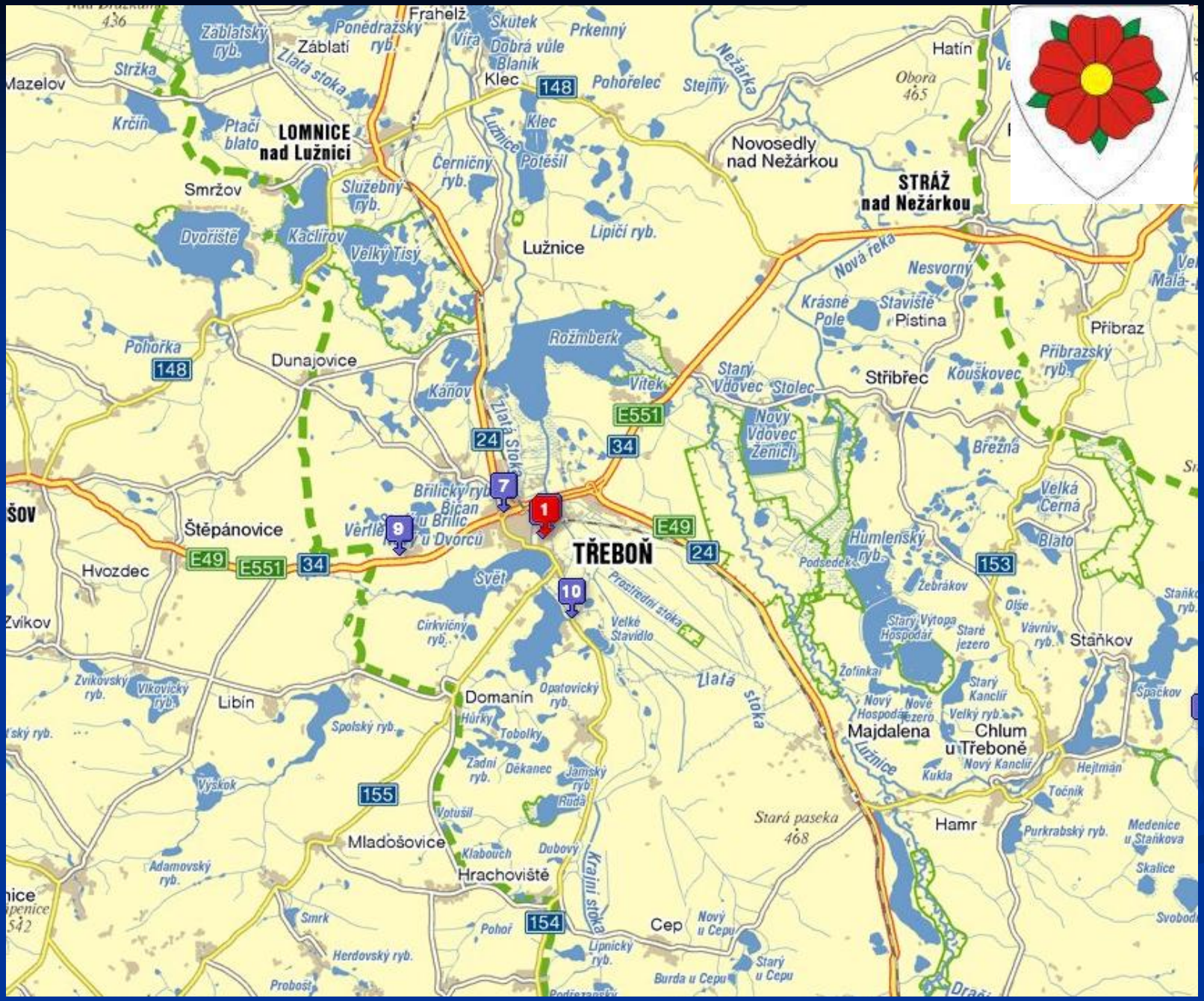
TŘEBOŇ
LOMNICE nad Lužnicí
STRÁŽ nad Nežárkou
Novosedly nad Nežárkou
Lužnice
Dunajovice
Štěpánovice
Hvozdec
Libín
Domanín
Majdalena
Chlum u Třeboně
Staňkov
Střibřec
Přibraz
Pistina
Hatín
Klec
Frahelž
Záblatí
Smržov
Mazelov
Zvikov
Mladošovice
Hrachoviště
Cep
Hamr
Majdalena
Zlatá stoka
Nová řeka
Rožmberk
Velký Tisý
Dvořiště
Pohořka
Kačlírov
Kanov
Vítek
Svět
Velké Stavidlo
Prostřední stoka
Krajní stoka
Stará paseka 468
Obora 465
148
24
34
E49
E551
155
154
153

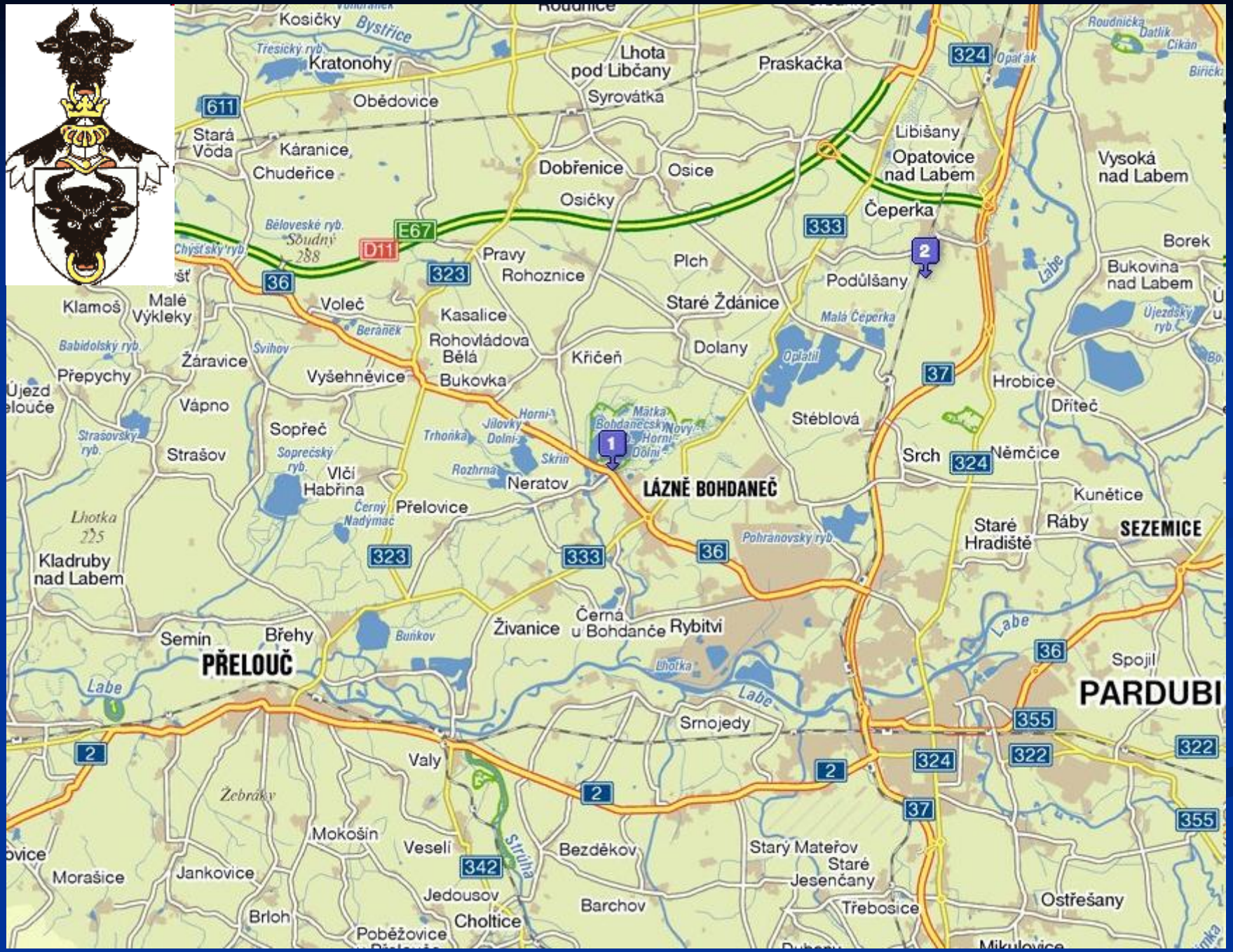
Kosičky
Bystřice
Kratonohy
Lhota pod Libčany
Praskačka
Syrovátka
Obědovice
Stará Voda
Káranice
Chudeřice
Dobřenice
Osice
Osičky
Libišany
Opatovice nad Labem
Čeperka
Vysoká nad Labem
Borek
Bukovina nad Labem
Podůlšany
Staré Ždánice
Malá Čeperka
Plch
Pravy
Rohoznice
Voleč
Kasalice
Rohovládova Bělá
Křičeň
Dolany
Opatil
Hrobice
Dřiteč
Stéblová
Srch
Němčice
Kunětice
Staré Hradiště
Ráby
SEZEMICE
Klamoš
Malé Výkleky
Babidolský ryb.
Žáravice
Přepychy
Újezd
Vápno
Strašovský ryb.
Strašov
Svihov
Vyšehněvice
Bukovka
Sopřeč
Soprečský ryb.
Vlčí Habřina
Neratov
Trhoňka
Jílovky
Horní Dolní
Skrin
Rozhrna
LÁZNĚ BOHDANEČ
Přelovice
Černý Nadýmač
Lhotka 225
Kladruby nad Labem
Pohránovský ryb.
Semín
Břehy
PŘELOUČ
Buňkov
Živanice
Černá u Bohdanče
Rybitví
Labe
Lhotka
Spojil
PARDUBI
Srnojedy
Valy
Žebráky
Mokošín
Veselí
Strůha
Bezděkov
Starý Mateřov
Staré Jesenčany
Morašice
Jankovice
Jedousov
Barchov
Třebosice
Ostřešany
Brloh
Poběžovice
Choltice
611
324
333
E67
D11
323
36
37
2
1
355
322
342

[illegible]

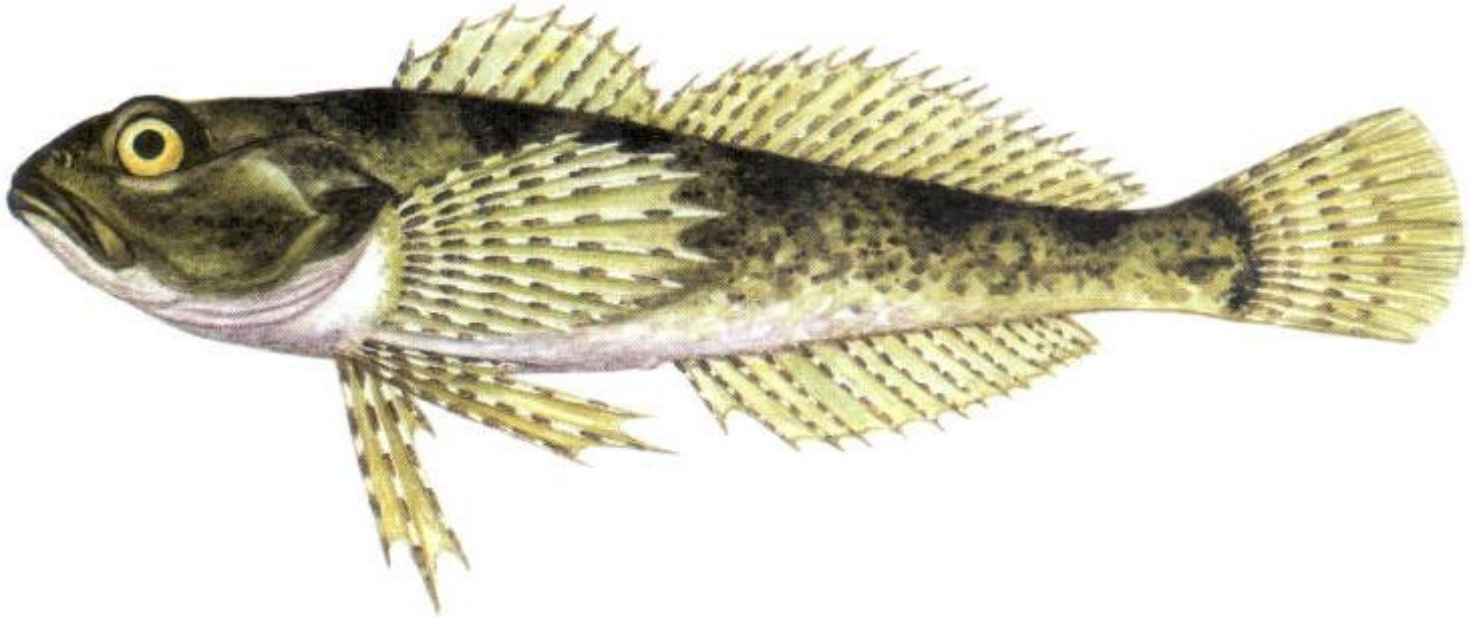

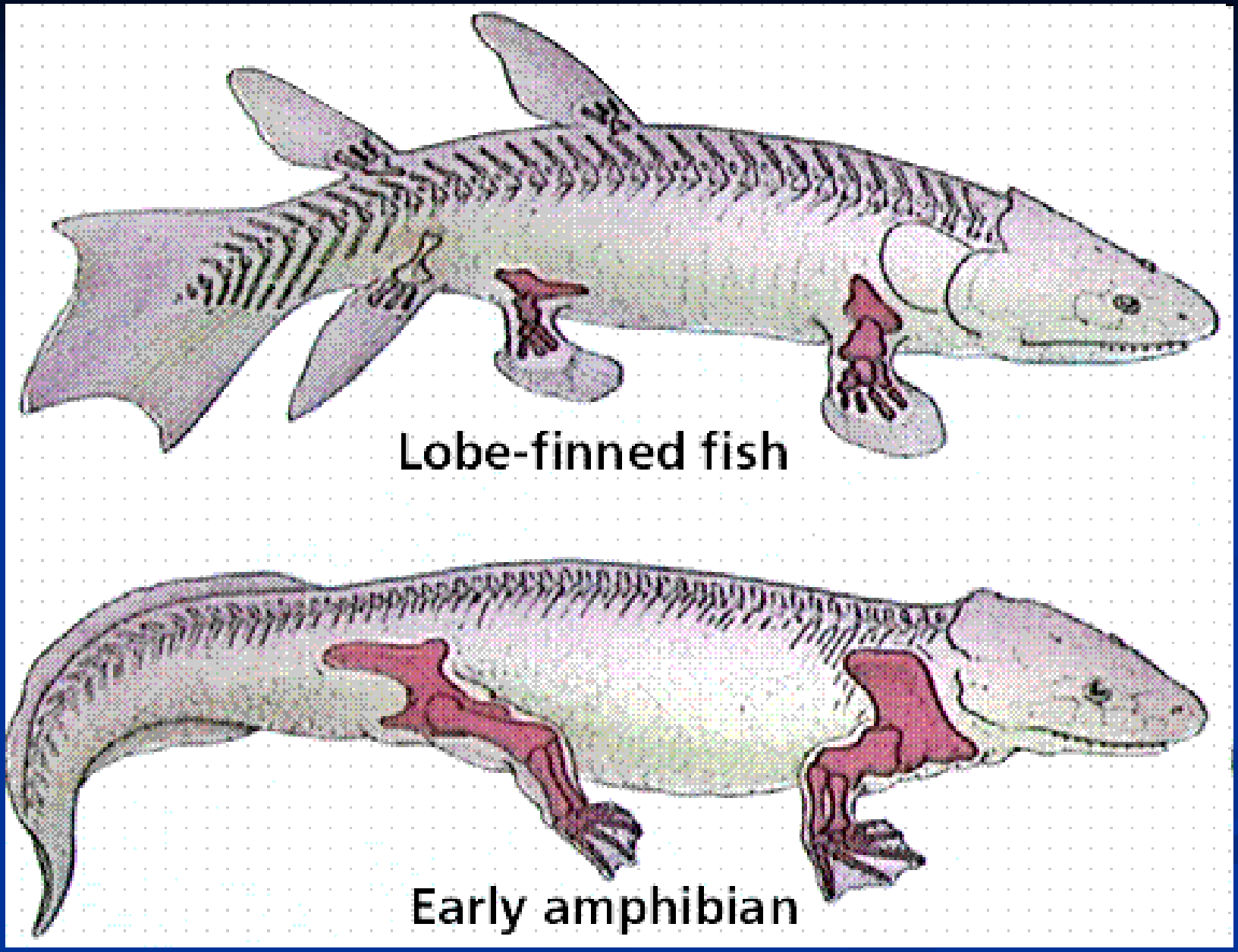
Lobe-finned fish
Early amphibian
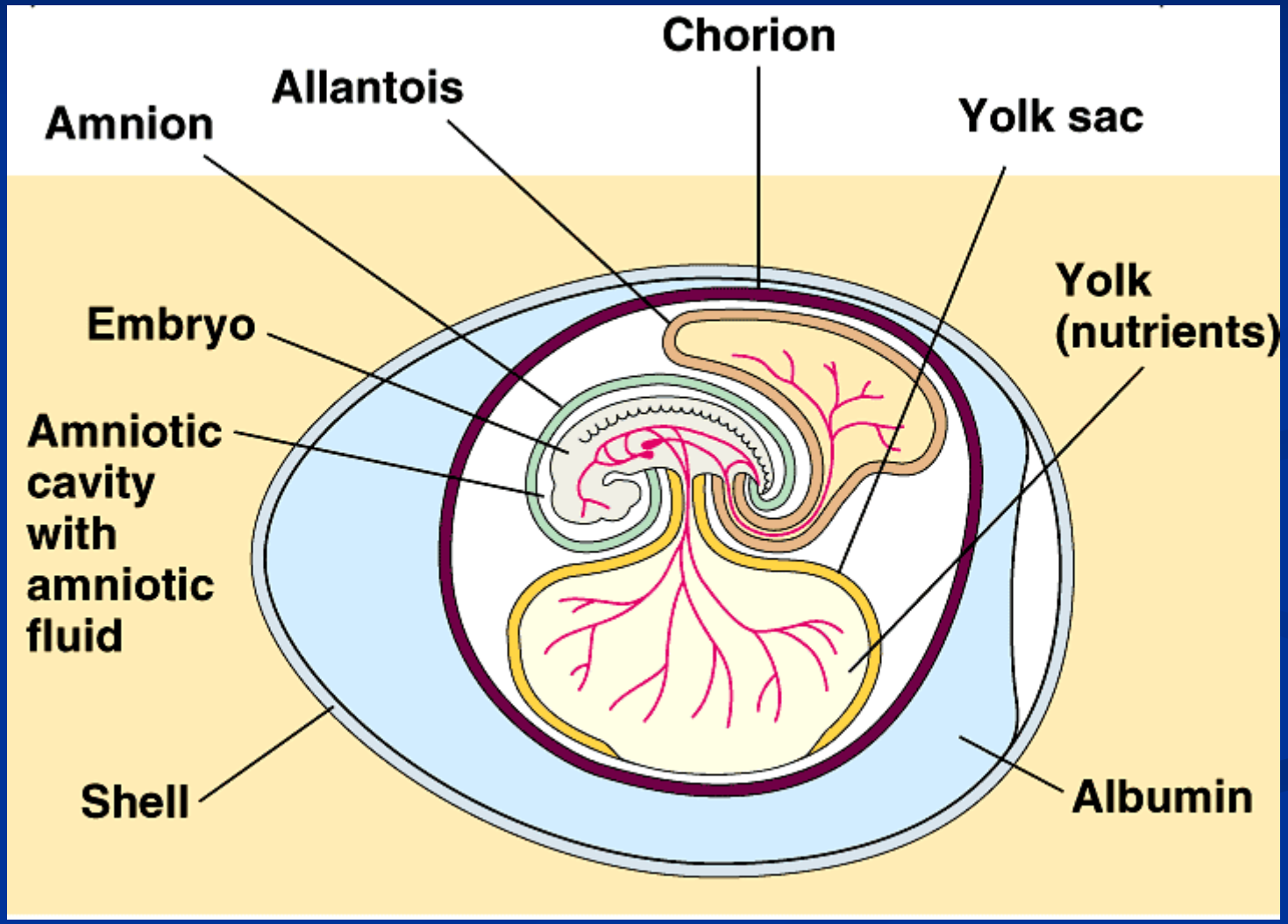
Embryonální obaly